

Vergaderjaar 2019–2020

35 300 IV

Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2020

Nr. 2

MEMORIE VAN TOELICHTING

INHOUDSOPGAVE

A.	ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL	3
B.	BEGROTINGSTOELICHTING	4
1.	LEESWIJZER	4
2.	DE BELEIDSAGENDA KONINKRIJKSRELATIES	7
	Beleidsprioriteiten	7
	Belangrijkste beleidsmatige mutaties	11
	Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven	13
	Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen	14
	Overzicht van risicoregelingen	14
	Overzicht implementatie van mensenrechtenverdragen	16
3.	DE BELEIDSARTIKELEN KONINKRIJKSRELATIES	18
	Artikel 1. Versterken rechtsstaat	18
	Artikel 4. Bevorderen sociaaleconomische structuur	21
	Artikel 5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen	26
	Artikel 8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden	29
4.	DE NIET-BELEIDSARTIKELEN KONINKRIJKSRELATIES	31
	Artikel 6. Apparaat	31
	Artikel 7. Nog onverdeeld	32
5.	DE BELEIDSAGENDA BES-FONDS	33
	Beleidsprioriteiten	33
6.	HET BELEIDSARTIKEL BES-FONDS	34
	Artikel 1. BES-fonds	34
7.	BIJLAGEN	36
	Bijlage 1: Verdiepingsbijlage Koninkrijksrelaties	36
	Bijlage 2: Verdiepingsbijlage BES-fonds	44
	Bijlage 3: Moties en toezeggingen	46
	Bijlage 4: Overzicht subsidies	53
	Bijlage 5: Overzicht evaluatie- en overig onderzoek	54
	Bijlage 6: Overzicht rijksuitgaven Caribisch Nederland	56
	Bijlage 7: Overzicht belasting- en premieontvangsten Caribisch Nederland	59

Bijlage 8: Overzicht eilandelijke inkomsten	60
Bijlage 9: Overzicht renteloze leningen Caribisch Nederland	62

A. ARTIKELSGEWIJZE TOELICHTING BIJ HET BEGROTINGSWETSVOORSTEL

Wetsartikel 1 en 2

De begrotingsstaten die onderdeel zijn van de Rijksbegroting, worden op grond van artikel 2.3, eerste lid, van de Comptabiliteitswet 2016 elk afzonderlijk bij wet vastgesteld.

In afwijking van het eerste lid is besloten de begrotingsstaat van Koninkrijksrelaties en de begrotingsstaat van het BES-fonds in één wet te laten vaststellen, op grond van artikel 2.3, tweede lid, van de Comptabiliteitswet 2016.

Het wetsvoorstel strekt ertoe om de onderhavige begrotingsstaten voor het aangegeven jaar vast te stellen.

Alle voor dit jaar vastgestelde begrotingswetten tezamen vormen de Rijksbegroting voor dat jaar. Een toelichting bij de Rijksbegroting als geheel is opgenomen in de Miljoenennota.

Met de vaststelling van dit wetsartikel worden de uitgaven, verplichtingen en de ontvangsten vastgesteld. De in de begrotingsstaten opgenomen begrotingsartikelen worden in onderdeel B van deze memorie van toelichting toegelicht (de zogenoemde begrotingstoelichting).

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,

K.H. Ollongren

B. BEGROTINGSTOELICHTING

1. LEESWIJZER

Algemeen

Voor u ligt de begroting 2020 voor Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H).

Groei-paragraaf

Ten opzichte van de begroting 2019 hebben de volgende wijzigingen plaatsgevonden:

- Naar aanleiding van het advies ‘Fundamentele rechten in het Koninkrijk: Eenheid in bescherming’ van de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) heeft de Rijksministerraad toegezegd de Staten-Generaal jaarlijks te informeren over de uitvoering van plannen ter implementatie van mensenrechtenverdragen. Conform de aanbeveling van de AIV is deze informatie opgenomen in paragraaf 2.6 in de Memorie van toelichting op de begroting Koninkrijksrelaties. (Kamerstukken II 2018/19, [33826](#), nr. 29).
- Om verduurzaming van de inzet van de Politie voor het Recherche Samenwerkingsteam (RST) mogelijk te maken wordt het budget voor de jaren 2020-2023 van de begroting van Koninkrijksrelaties naar de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV) overgeheveld. Daarna zal jaarlijks het daarop volgende jaar worden overgeheveld, zodat de budgetten voor RST vier jaar vooruit verzekerd zijn. Dit in verband met het door de Minister van JenV aan de korpschef opgedragen beheer van het RST. Hiermee wordt ook recht gedaan aan de Politiewet 2012, die bepaalt dat er tussen de Politie en de Minister van JenV een gesloten systeem van financiering bestaat. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) zal de politieke verantwoordelijkheid houden.

Beleidsagenda's

De beleidsagenda Koninkrijksrelaties geeft een scherp overzicht van de hoofdlijnen van het beleid. De beleidsagenda van het BES-fonds is beleidsarm.

De beleidsagenda voor Koninkrijksrelaties (IV) wordt afgesloten met vijf overzichten:

- overzichtstabel belangrijkste beleidsmatige mutaties;
- overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven;
- meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen;
- overzicht van risicoregelingen;
- overzicht implementatie mensenrechtenverdragen.

In de meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen is per artikel voor de periode 2018-2024 opgenomen wanneer een beleidsdoorlichting is gerealiseerd of gepland. De aanvullende informatie is opgenomen in bijlage 5 «Evaluatieonderzoek en overig onderzoek».

De beleidsartikelen

In de beleidsartikelen staan de beleidsinformatie en de financiële informatie over de voorgenoemde uitgaven. De begroting Koninkrijksrelaties is opgebouwd uit vier beleidsartikelen:

- artikel 1 Versterken rechtsstaat;
- artikel 4 Bevorderen sociaaleconomische structuur;

- artikel 5 Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen;
- artikel 8 Wederopbouw Bovenwindse Eilanden.

De begroting van het BES-fonds kent één beleidsartikel:

- artikel 1 BES-fonds.

Een beleidsartikel is opgebouwd uit de volgende elementen:

- A Algemene doelstelling;
- B Rol en verantwoordelijkheid;
- C Beleidswijzigingen;
- D Tabel budgettaire gevolgen van beleid; en
- E Toelichting op de instrumenten.

De apparaatsuitgaven/ontvangsten voor de uitvoering van het BES-fonds zijn opgenomen in de begroting van het Ministerie van BZK (hoofdstuk VII).

Budgetflexibiliteit

De peildatum van de gepresenteerde budgetflexibiliteit (juridisch verplicht) is 1 januari 2020.

De niet-beleidsartikelen

De begroting Koninkrijksrelaties bevat twee niet-beleidsartikelen:

- artikel 6 Apparaat;
- artikel 7 Nog onverdeeld.

Bijlagen

De bijlagen 1 en 2 bevatten de verdiepingsbijlagen voor Koninkrijksrelaties en BES-fonds. Bijlage 3 is een overzicht van de moties en toezeggingen voor beide hoofdstukken.

Vervolgens volgt voor Koninkrijksrelaties een overzicht subsidies (bijlage 4), een overzicht evaluatie- en overig onderzoek (bijlage 5) en het overzicht rijksuitgaven Caribisch Nederland (bijlage 6).

Met betrekking tot het BES-fonds volgen het overzicht belasting- en premie-ontvangsten Caribisch Nederland (bijlage 7), het overzicht eilandelijke inkomsten (bijlage 8) en het overzicht renteloze leningen Caribisch Nederland (bijlage 9).

Het uitgangspunt is om in de verdiepingsbijlage de beleidsmatige en technische mutaties toe te lichten die groter zijn dan of gelijk zijn aan de ondergrens zoals deze in de Rijksbegrotingsvoorschriften 2019 (RBV 2019) is opgenomen, de zogenaamde staffel, te weten:

Tabel 1 Omvang begrotingsartikel (stand ontwerpbegroting) in € mln.

Begrotingsartikel	Beleidsmatige mutaties (ondergrens in € miljoen)	Technische mutaties (ondergrens in € miljoen)
1. Versterken Rechtsstaat	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
4. Bevorderen sociaaleconomische structuur	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
6. Apparaat	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
7. Nog onverdeeld	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.
1. BES-fonds	Verplichtingen/Uitgaven: 1 mln. Ontvangsten: 1 mln.	Verplichtingen/Uitgaven: 2 mln. Ontvangsten: 2 mln.

2. DE BELEIDSAGENDA KONINKRIJKSRELATIES

Beleidsprioriteiten

Een Koninkrijk met wederzijdse betrokkenheid

Op de begroting Koninkrijksrelaties worden uitgaven gedaan ten behoeve van de landen en openbare lichamen in het Caribisch deel van het Koninkrijk. De landen Curaçao, Sint Maarten en Aruba zijn autonome landen binnen het Koninkrijk. De openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba maken deel uit van het staatsbestel van Nederland. De middelen die op de begroting van Koninkrijksrelaties besteed worden zijn in het bijzonder gericht op rechtszekerheid, deugdelijk bestuur en de bescherming van de fundamentele rechten en vrijheden van de inwoners.

Verbeteren levensstandaard in Caribisch Nederland

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken Koninkrijksrelaties (BZK) heeft sinds het Regeerakkoord «Vertrouwen in de toekomst» een sterkere coördinerende rol op het gebied van Koninkrijksrelaties. Van hieruit beoogt het Ministerie van BZK een reële, maar in de context van de Caribische regio ook realistische, levensstandaard voor de inwoners van Bonaire, Sint Eustatius en Saba te realiseren. Blijvende inspanning is nodig om het benodigde voorzieningenniveau te bereiken en te behouden. Dit vereist een betrouwbaar en goed functionerend openbaar bestuur, helderheid over de te bereiken doelen en samenwerking tussen de eilanden en de beleidsverantwoordelijke departementen, waarbij goede afspraken worden gemaakt over verantwoordelijkheden en te leveren resultaten.

Meerjarenakkoorden, eilandgerichte aanpak als norm

De afgelopen periode is duidelijk geworden dat een eilandgerichte aanpak recht doet aan de specifieke context en opgaven van de verschillende eilanden. In 2018 en 2019 zijn meerjarenakkoorden afgesloten met Bonaire (Bestuursakkoord) en Saba (Saba package). Departementen en lokaal bestuur werken daarbij intensief samen aan een integrale aanpak, die goed aansluit op de beschikbare uitvoeringskracht op de eilanden. Binnen deze samenwerking heeft elk departement zijn eigen verantwoordelijkheid. De uitvoering van de akkoorden wordt gecoördineerd door het Ministerie van BZK en loopt verder door in 2020.

Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius

Wegens grove taakverwaarlozing door het lokale bestuur heeft Nederland in 2018 bestuurlijk ingegrepen op Sint Eustatius. Een regeringscommissaris voorziet - zo kort als mogelijk, maar zo lang als nodig - in het tijdelijk bestuur van Sint Eustatius. De inzet is om de lokale democratie en het professioneel bestuur van het eiland zo snel en duurzaam mogelijk te herstellen en de achterstanden in onderhoud aan infrastructuur, gebouwen en flora en fauna (zoveel als mogelijk) weg te werken. In 2020 ligt de focus op de afronding van een reorganisatie van het ambtelijk apparaat, de ingebruikname van een nieuwe ICT-voorziening voor het openbaar lichaam en het verder op orde brengen van het financieel beheer.

Coördinerende verantwoordelijkheid bij interdepartementale samenwerking

Belangrijke thema's als armoedebestrijding, jeugd en economische verbetering vragen om een opgavegerichte samenwerking tussen meerdere verantwoordelijke departementen. Deze samenwerking gaat niet vanzelf.

Vanuit haar coördinerende rol spant BZK zich in om de voor Caribisch Nederland relevante vraagstukken te adresseren en de benodigde samenwerking te coördineren en te faciliteren.

De afdeling advisering van de Raad van State heeft op verzoek van de Regering in de zomer van 2019 voorlichting uitgebracht over de bestaande vormgeving van de verhouding tussen Caribisch en Europees Nederland en de coördinerende rol van BZK. Daarnaast is in het voorjaar 2019 een Interdepartementaal beleidsonderzoek (IBO) Koninkrijksrelaties uitgevoerd. De kabinetsreactie op beide rapporten verschijnt in het najaar van 2019. Hierin zal het kabinet aangeven hoe zij vanaf 2020 - binnen de bestaande staatkundige kaders - invulling wil gaan geven aan een bestuurlijke inrichting en coördinatie die optimaal helpend is aan de maatschappelijke opgaven waar de eilanden in Caribisch Nederland voor staan.

Versterken van de rechtsstaat op Aruba, Curaçao en Sint Maarten

Een sterke rechtsstaat is belangrijk voor het bevorderen en borgen van goed bestuur. Rechtshandhaving en veiligheid zijn aangelegenheden van de autonome landen zelf. Nederland ondersteunt Aruba, Curaçao en Sint Maarten hierbij. Het Ministerie van BZK werkt hierin nauw samen met de Ministeries van Justitie en Veiligheid (JenV) en Defensie die de operationele capaciteit voor de ondersteuning en versterking leveren.

Koninklijke Marechaussee

Op 1 januari 2020 treedt het nieuwe protocol inzake de inzet van personeel vanuit de flexibel inzetbare pool Koninklijke Marechaussee (KMar) in werking, waarmee deze inzet voor onbepaalde tijd is verlengd. De inzet van de flexpool KMar is in het nieuwe protocol vooral geënt op de uitvoering van grens gerelateerde politietaken in de landen.

Samenwerkingsregeling Waarborging Plannen van Aanpak Landstaken Curaçao en Sint Maarten

In de eerste helft van 2020 vindt besluitvorming plaats over verlenging of intrekking van de Samenwerkingsregeling Waarborging Plannen van Aanpak Landstaken Curaçao en Sint Maarten. Deze Samenwerkingsregeling loopt op 10 oktober 2020 af.

Versterken van het openbaar bestuur en houden van financieel toezicht

Programma bestuurlijke ontwikkeling

Het programma bestuurlijke ontwikkeling richt zich op het verhogen van de kwaliteit en uitvoeringskracht van het openbaar bestuur op de eilanden en het versterken van de relatie tussen het bestuur en het ambtelijk apparaat. Het succesvolle Talent Ontwikkel Programma (TOP) Bonaire voor jonge lokale professionals wordt in 2020 gecontinueerd. Dit geldt ook voor het TOP Traineeship, dat als doel heeft om talentvolle Caribische professionals die in Europees Nederland gestudeerd hebben de kans te bieden om terug te keren op hun eiland. BZK faciliteert en financiert in 2020 daarnaast diverse trainingen aan ambtenaren en potentiële bestuurders op Sint Eustatius. Er komt een actief netwerk van Europees Nederlandse gemeenten die bereid zijn om ambtenaren op basis van kennis en ervaring uit te zenden naar het Caribisch deel van het Koninkrijk. De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en BZK sluiten hiertoe in het najaar van 2019 een samenwerkingsconvenant.

Financieel toezicht

De financiële situatie op Aruba, Curaçao en Sint Maarten is zorgelijk. Het begrotingsbeleid vormt al jaren een uitdaging. Het College Aruba financieel toezicht (CAft) en het College financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten (Cft) adviseren de Rijksministerraad over de overheidsfinanciën van de landen, gericht op het bewerkstelligen van een duurzame financiële overheidshuishouding. Het College financieel toezicht BES (Cft-BES) adviseert de Minister van BZK over de financiën van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

Op advies van het Cft heeft de Rijksministerraad in 2019 aan Curaçao een aanwijzing gegeven om de inkomsten en uitgaven van het land meerjarig in evenwicht te brengen. Het Cft zal de voortgang op het opvolgen van deze aanwijzing ook in 2020 blijven monitoren. Ook is de aanwijzing aan Sint Maarten uit 2015 verlengd en geactualiseerd.

Ook Bonaire en Sint Eustatius hebben veel moeite met het implementeren van goed financieel beheer, onder andere veroorzaakt door frequente bestuurlijke wisselingen en het ontbreken van kwalitatieve en kwantitatieve capaciteit. Het op orde brengen van het financieel beheer op Bonaire is daarom meegenomen in het Bestuursakkoord Bonaire, waarbij expertise aangeboden is en heldere afspraken zijn gemaakt. Ook in het kader van de [Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius](#) wordt gewerkt aan het duurzaam op orde brengen van het financieel beheer. De financiële situatie op Saba is op orde. Saba beschikt al vier jaar achter elkaar over een goedkeurende accountantsverklaring.

Samenwerking binnen het Koninkrijk

Verlenen van hulp en bijstand

Flankerend aan de aanwijzing van de Rijksministerraad aan Curaçao hebben Nederland en Curaçao in 2019, op grond van artikel 36 van het [Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden](#), in een onderlinge regeling afspraken gemaakt over het verlenen van ondersteuning bij het duurzaam op orde krijgen van de overheidsfinanciën, het structureel hervormen van het overheidsapparaat en het stimuleren van economische groei op Curaçao. Deze afspraken lopen door tot juli 2022. Het Ministerie van BZK coördineert aan Nederlandse zijde de uitvoering van de afspraken.

Voor Aruba geldt daarnaast dat via de besteding van de restmiddelen van het Fondo Desaroyo Aruba (FDA) een verdere bijdrage geleverd zal worden aan de ondersteuning van goed bestuur, waaronder bijvoorbeeld de versterking van het financieel beheer.

Het kabinet heeft in 2019, mede in het kader van de situatie in Venezuela én met het oog op crisisbeheersing in de regio, € 23,8 mln. vrijgemaakt voor ondersteuning van de Benedenwindse Eilanden. Dit bedrag is deels geoormerkt voor de respons op de bijstandsverzoeken van Aruba en Curaçao en ziet onder meer toe op de versterking van de maritieme grenzen van Aruba, Bonaire en Curaçao en het verlenen van aanvullende ondersteuning voor het verder optimaliseren van vreemdelingenprocessen, zowel in Aruba als in Curaçao. De ondersteuning wordt gecoördineerd door het Ministerie van BZK. De uitvoering wordt grotendeels verzorgd door de Ministeries van Defensie en JenV.

Vertegenwoordiging van Nederland op Aruba, Curaçao en Sint Maarten
De Vertegenwoordiging van Nederland op Aruba, Curaçao en Sint Maarten (VN-ACS) draagt bij aan een goede relatie tussen de landen binnen het Koninkrijk. Als voorpost van de Nederlandse overheid draagt de vertegenwoordiging mede zorg voor een optimale onderlinge samenwerking en een constructieve en transparante politiek-bestuurlijke relatie. Daarnaast werken de vestigingen mee aan de economische samenwerkingsagenda binnen het Koninkrijk, middels deelname aan de Werkgroep Economische samenwerking (WESK). Ook ondersteunen de vestigingen het maatschappelijk middenveld in de landen middels het Kleine Projecten Fonds (KPF).

Wederopbouw Bovenwinden

In 2017 trokken de orkanen Irma en Maria met verwoestende gevolgen over de Bovenwindse Eilanden. Met name het land Sint Maarten werd zwaar getroffen. De Nederlandse bijdrage aan de wederopbouw van de Bovenwindse Eilanden heeft tot doel de vitale infrastructuur, de slagkracht van de overheid en basisvoorzieningen voor de inwoners duurzaam te herstellen en de weerbaarheid van de eilanden tegen toekomstige natuurrampen te vergroten. Dit wordt gedaan door wederopbouwprojecten (mede) te financieren en door voor Sint Eustatius en Saba de Rijksbrede inzet op de wederopbouwprojecten, waarvan de afronding in 2020 wordt voorzien, te coördineren. De Nederlandse bijdrage aan de wederopbouw van Sint Maarten, verloopt via een apart programma en - voor het overgrote deel van de beschikbaar gestelde hulp gelden - via de Wereldbank (trustfund).

Wederopbouw Sint Maarten

Sint Maarten is als autonoom land binnen het Koninkrijk zelf verantwoordelijk voor de wederopbouw van het land. Nederland ondersteunt Sint Maarten bij de wederopbouw financieel, met de inzet van de Wereldbank, met technische assistentie en met de versterking van het grenstoezicht. In navolging van de gemaakte afspraken met Sint Maarten levert Nederland een bijdrage aan de begroting van de Integriteitskamer Sint Maarten. Voor een duurzaam herstel hanteren Nederland, Sint Maarten en de Wereldbank drie speerpunten: herstel van de luchthaven (en andere infrastructuur die vitaal is voor het land), een structurele oplossing voor de regelmatig brandende afvalberg en het afvalmanagement en versterking van het overheidsbestuur, met name op gebied van de overheidsfinanciën. In 2020 ligt het accent op uitvoering en realisatie: het volledig herstel van de luchthaventerminal, de afdichting van de afvalberg en de invoering van een duurzaam afvalmanagement, waarbij samenwerking met Frankrijk de inzet is. Ten behoeve van houdbare overheidsfinanciën is in 2019 een hervormingsprogramma opgezet door de Wereldbank. Dit programma richt zich vooralsnog op het financieel beheer van Sint Maarten, het systeem van sociale zekerheid, de financiële weerbaarheid tegen natuurrampen en de aansturing op staatsdeelnemingen. Verder dient Sint Maarten pensioenhervormingen door te voeren en te investeren in de rechtshandhaving om aanspraak te kunnen blijven maken op liquiditeitssteun vanuit Nederland.

Wederopbouw Sint Eustatius

In 2020 worden de grootschalige werkzaamheden aan de klifwand boven de haven van Sint Eustatius afgerond, waarmee ook de fundering van het bovengelegen Fort Oranje wordt veiliggesteld. Het herstel van de klif Fort Oranje is een gezamenlijke inspanning van de ministeries van Infrastructuur en Waterstaat (IenW), Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en BZK.

Belangrijkste beleidsmatige mutaties

Belangrijkste beleidsmatige mutaties t.o.v. vorig jaar (ontvangsten, uitgaven en niet-belastingontvangsten)

Uitgaven

Tabel 2 Opbouw uitgaven (bedragen x € 1.000)							
	art. nr.	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019 (inclusief NvW)		108.756	104.615	103.171	90.388	90.387	-
Stand ontwerpbegroting 2019 (na ISB)		122.001	104.615	103.171	90.388	90.387	-
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019		77.358	4.387	4.162	3.926	3.926	-
Belangrijkste mutaties							
1. Recherchecapaciteit (Nationale Politie)	1.1	0	- 26.915	- 26.915	- 17.245	- 17.245	0
2. Bijdrage aan landen	4.1/ 6.1	1.695	2.182	0	0	0	0
3. Toeslagen op pensioenen	4.1	1.200	0	0	0	0	0
4. Liquiditeitssteun Sint Maarten	5.2	16.459	0	0	0	0	0
5. Wisselkoers leningen	5.2	0	5.835	0	0	0	0
6. Wisselkoers BES-fonds	7.4	0	- 7.413	0	0	0	0
Overige mutaties		255	588	593	617	617	94.314
Stand ontwerpbegroting 2020		218.968	83.279	81.011	77.686	77.685	94.314

Toelichting

1. Recherchecapaciteit (Nationale Politie)

Om verduurzaming van de inzet mogelijk te maken wordt het budget voor vier jaar overgeboekt naar het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV). Hiermee wordt ook recht gedaan aan de [Politiewet 2012](#), die bepaalt dat er tussen de politie en de Minister van JenV een gesloten systeem van financiering bestaat.

2. Bijdrage aan landen

Mede gelet op de situatie in Venezuela biedt Nederland in 2019 in respons op bijstandsverzoeken van Aruba en Curaçao op diverse terreinen ondersteuning. In 2020 zal in Curaçao bijgedragen worden aan de uitbreiding en verbouwing van de vreemdelingenbewaring en in Aruba aan de inventarisatie van irreguliere arbeid, aan het onderwijs en aan de rechtshandhaving.

3. Toeslagen op pensioenen

Dit betreft in 2019 de betaling aan het Algemeen Pensioenfonds Curaçao (APC). Het gaat om een vordering van het APC in verband met koersverschillen voor pensioengerechtigden welke ten onrechte zijn verrekend met de definitieve afrekening van de Boedelscheiding APNA.

4. Liquiditeitssteun Sint Maarten

Het gaat om de tweede tranche liquiditeitssteun 2018 voor Sint Maarten middels een lopende inschrijving. De obligatielening heeft een looptijd van 30 jaar.

5. Wisselkoers leningen

Als gevolg van de huidige wisselkoers van de dollar ten opzichte van de euro zijn er meerontvangsten op rente van de uitstaande leningen. Deze wisselkoersmeevaller wordt toegevoegd aan de wisselkoersreserve op artikel 7 van deze begroting.

6. Wisselkoers BES-fonds

De vrije uitkering van het BES-fonds is vastgelegd in dollars. Door de huidige wisselkoers van de dollar ten opzichte van de euro is er sprake van een wisselkoerstegenvaller. Deze wordt gedekt vanuit de wisselkoersreserve op artikel 7 van de begroting van Koninkrijksrelaties.

Ontvangsten

Tabel 3 Opbouw ontvangsten (bedragen x € 1.000)							
	art. nr.	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019 (inclusief NvW)		38.292	31.895	30.491	30.403	30.403	-
Stand ontwerpbegroting 2019 (na ISB)		38.292	31.895	30.491	30.403	30.403	-
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019		1.669	0	0	0	0	-
Belangrijkste mutaties							
1. Wisselkoersmeevaller leningen	5	0	5.835	0	0	0	0
Overige mutaties		582	786	707	730	665	30.950
Stand ontwerpbegroting 2020		40.543	38.516	31.198	31.133	31.068	30.950

Toelichting

1. Wisselkoersmeevaller leningen

Als gevolg van de huidige wisselkoers van de dollar ten opzichte van de euro zijn er meerontvangsten op rente van de uitstaande leningen. Deze wisselkoersmeevaller wordt toegevoegd aan de wisselkoersreserve op artikel 7 van deze begroting.

BES-fonds

Uitgaven

Tabel 4 Opbouw uitgaven (bedragen x € 1.000)							
	art. nr.	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019 (incl. NvW)		38.279	33.482	33.257	33.366	33.367	-
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019		4.526	980	973	976	976	-
Belangrijkste mutaties							
1. Wisselkoers BES-fonds	1	0	7.413	0	0	0	0
Overige mutaties		0	0	0	0	0	34.343
Stand ontwerpbegroting 2020		42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343

Toelichting

1. Wisselkoers BES-fonds

De vrije uitkering van het BES-fonds is vastgelegd in dollars. Door de huidige wisselkoers van de dollar ten opzichte van de euro is er sprake van een wisselkoerstegenvaller. Deze wordt gedekt vanuit de wisselkoersreserve op artikel 7 van de begroting van Koninkrijksrelaties.

Ontvangsten

Tabel 5 Opbouw ontvangsten (bedragen x € 1.000)							
	art. nr.	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019 (incl. NvW)		38.279	33.482	33.257	33.366	33.367	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019		4.526	980	973	976	976	–
Belangrijkste mutaties							
1. Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba	1	0	7.413	0	0	0	0
Overige mutaties		0	0	0	0	0	34.343
Stand ontwerpbegroting 2020		42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343

Toelichting

1. Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Op basis van de [Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba \(FinBES\)](#) dienen de uitgaven en ontvangsten over ieder uitkeringsjaar voor het BES-fonds gelijk te zijn. Ten behoeve van de dekking van deze uitgaven is een post ontvangsten geraamd.

Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven

Tabel 6 Overzicht niet-juridisch verplichte uitgaven en bestemming (bijdragen x € 1.000)				
Art. nr.	Naam artikel (€ totale uitgaven artikel)	Juridisch verplichte uitgaven	Niet-juridisch verplichte uitgaven	Bestemming van de niet-juridisch verplichte uitgaven
1	Versterken rechtsstaat (€ 13.643)	€ 13.643 (100%)	€ 0 (0%)	
4	Bevorderen sociaaleconomische structuur (€ 15.838)	€ 9.942 (75%)	€ 5.896 (25%)	– Odrachten Caribisch Nederland (€ 4.797) – Odrachten landen (€ 863) – Odrachten onderzoek, kennisoverdracht en Communicatie (€ 100) – Bijdragen aan (inter)nationale organisaties (€ 136)
5	Schuldsanering/lopende inschrijving/ leningen (€ 28.516)	€ 28.516 (100%)	€ 0 (0%)	
8	Wederopbouw Bovenwindse Eilanden (€ 0)	€ 0 (0%)	€ 0 (0%)	
Totaal aan niet verplichte uitgaven			€ 5.896	

Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen

Tabel 7 Meerjarenplanning beleidsdoorlichtingen

Artikel	Naam artikel	(realisatie)		(planning)				Geheel artikelonderdeel?
		2018	2019	2020	2021	2022	2023	
1	Versterking rechtsstaat					✓		Ja
4	Bevorderen sociaaleconomische structuur							
4.1	Aruba, Curaçao en Sint Maarten						✓	Nee
4.2	Caribisch Nederland						✓	Ja
5	Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen						✓	Ja
8	Wederopbouw Bovenwindse Eilanden							
8.1	Wederopbouw				✓			Ja

Toelichting

De onder artikelonderdeel 4.1 geraamde pensioentolagen worden niet in de beleidsdoorlichting meegenomen.

Voor het meest recente overzicht van de realisatie van beleidsdoorlichtingen, klik op deze link: [Status beleidsdoorlichtingen](#). Voor een verdere onderbouwing van de meerjarenprogrammering, zie in bovengenoemde overzicht «Evaluatie- en overig onderzoek».

Overzicht van risicoregelingen

Tabel 8 Overzicht van verstrekte garanties (bedragen x € 1.000)

Artikel	Omschrijving	Uitstaande garanties 2018	Geraamd te verlenen 2019	Geraamd te vervallen 2019	Uitstaande garanties 2019	Geraamd te verlenen 2020	Geraamd te vervallen 2020	Uitstaande garanties 2020	Garantieplafond 2020	Totaal plafond
5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen	Voorschotten 9e Europees Ontwikkelings Fonds (EOF)	1.876	0	0	1.876	0	0	1.876	0	1.876
5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen	Nederlandse Investeringsbank/Leningen aan het land Aruba	230	0	230	0	0	0	0	0	0
	Totaal	2.106	0	230	1.876	0	0	1.876	0	1.876

Toelichting

Voorschotten 9e Europees Ontwikkelingsfonds (EOF)

Doel en werking garantieregeling

De garantstelling is op verzoek van de Europese Commissie (EC) in het kader van het Europees Ontwikkelings Fonds (EOF) verstrekt door Nederland. De Europese Commissie verlangt van de lidstaten, bij projecten niet vallend binnen de Europese grenzen, een garantstelling voor individuele landen en gebieden overzee (LGO's). De garantstelling betreft het Bonaire riolerings- en waterzuiveringsprogramma. Het programma ondervindt vertraging door een arbitragezaak. De garantie liep oorspronkelijk in juni 2019 af en wordt verlengd tot juni 2022.

Beheersing risico's

Nederland volgt, samen met Bonaire, de uitvoering van het programma nauwlettend en heeft in 2019 een aanvullend bedrag van € 2 mln. (€ 1 mln. BZK en € 1 mln. IenW) ter beschikking gesteld om het project tot een goed einde te brengen.

Premiestelling en kostendekkendheid

Voor deze garantie is geen begrotingsreserve aanwezig en wordt geen premie afgedragen als vergoeding voor de afgegeven garantie.

Lening aan Aruba

Deze lening is vervallen in 2019.

Tabel 9 Overzicht van verstrekte leningen (bedragen x € 1.000)

Artikel	Omschrijving	Uitstaande lening	Looptijd lening	
5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen	Lening lopende inschrijving Curaçao 2,5%	39.962	10 jaar (2010-2020)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 2,75%	67.898	15 jaar (2010-2025)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 2,875%	179.694	20 jaar (2010-2030)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 3%	233.280	25 jaar (2010-2035)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 3,125%	291.963	30 jaar (2010-2040)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 2,75%	29.256	30 jaar (2013-2043)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 2,45%	121.951	10 jaar (2014-2024)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 1,6%	118.309	30 jaar (2015-2045)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 1,62%	17.074	30 jaar (2015-2045)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 1%	29.269	30 jaar (2016-2046)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 1,24%	29.268	30 jaar (2017-2047)	
	Lening lopende inschrijving Curaçao 0,92%	34.167	30 jaar (2019-2049)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 2,5%	24.247	10 jaar (2010-2020)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 2,625%	34.850	15 jaar (2010-2025)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 2,75%	36.994	20 jaar (2010-2030)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 2,875%	23.693	25 jaar (2010-2035)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 3%	24.112	30 jaar (2010-2040)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 2,25%	29.269	15 jaar (2014-2029)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 2,375%	22.147	20 jaar (2014-2034)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 2,45	19.512	30 jaar (2014-2044)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 1,8%	13.007	30 jaar (2014-2044)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 0,83%	9.880	15 jaar (2017-2032)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 0,5%	12.683	7 jaar (2016-2023)	
	Lening lopende inschrijving Sint Maarten 0,74%	16.459	30 jaar (2019-2049)	
	Lening Ontwikkelingsbank Nederlandse Antillen	1.340	29 jaar (2001-2030)	
	Maatregel Tussenbalans begrotingslening Aruba 2,5%	1.131	30 jaar (1991-2021)	
	Maatregel Tussenbalans begrotingslening Aruba 2,5%	1.655	30 jaar (1992-2022)	
	Maatregel Tussenbalans begrotingslening Aruba 2,5%	1.177	30 jaar (1993-2023)	
	Maatregel Tussenbalans begrotingslening Aruba 2,5%	537	30 jaar (1994-2024)	
	Maatregel Tussenbalans begrotingslening Aruba 2,5%	98	30 jaar (1995-2025)	
	Water en Energiebedrijf Aruba 2,5%	4.984	30 jaar (1995-2025)	
	8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden	Liquiditeitssteun Sint Maarten 0%	22.790	30 jaar (2018-2048)
		Liquiditeitssteun Sint Maarten 0%	15.789	30 jaar (2018-2048)

Toelichting

Leningen lopende inschrijving Curaçao en Sint Maarten

Om ervoor te kunnen zorgen dat Curaçao en Sint Maarten een gezonde financiële huishouding kunnen voeren, waarbij de eigen verantwoordelijkheid van de landen voorop blijft staan, zijn afspraken gemaakt tussen deze landen en Nederland. Deze afspraken zijn geformaliseerd in de [Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten \(Rft\)](#) en betreffen een deugdelijk begrotingsbeleid, het op orde brengen van het financieel beheer en een effectief financieel toezicht ter voorkoming van nieuwe schuldenopbouw. Daarnaast is afgesproken dat Nederland een lopende inschrijving aanbiedt voor leningen aan Curaçao en Sint Maarten, tegen het actuele rendement

op staatsleningen van de desbetreffende looptijd. Het merendeel van de leningen zijn zogenaamde «bulletleningen» met aflossing ineens aan het einde van de looptijd.

De nieuwe lopende inschrijving Sint Maarten van 2019 is een lening voor 30 jaar, die aan Sint Maarten verstrekt is om de liquiditeitspositie van Sint Maarten te versterken. Deze positie was ernstig verzwakt na de orkaan Irma. Dit is een uitzondering op de regel dat van de lopende inschrijving alleen gebruik gemaakt mag worden voor de kapitaaldienst en bij een sluitende begroting (art. 25 Rft). Vanwege het afwijkende risicoprofiel van deze lening wordt op de Aanvullende Post bij de middelen gereserveerd voor de wederopbouw van Sint Maarten een begrotingsreserve aangehouden van 3%.

Het Ministerie van Financiën voert het beheer over deze leningen, de belasting vindt evenwel plaats op hoofdstuk Koninkrijksrelaties (IV).

Lening OBNA

Dit betreft een vordering op de Ontwikkelingsbank van de Nederlandse Antillen (OBNA) vanwege middelen die destijds ter beschikking zijn gesteld voor het bevorderen van de economie op de Nederlandse Antillen.

Leningen Aruba

Maatregel Tussenbalans

In het kader van de Maatregel Tussenbalans zijn met ingang van 1991 begrotingsleningen verstrekt aan Aruba ter financiering van projecten, waarvan een bepaald rendement verwacht mag worden. De leningen hebben een looptijd van 30 jaar, waarvan de eerste acht jaar aflossingsvrij waren. Nu wordt jaarlijks conform afspraken afgelost. Het jaarlijkse rentepercentage is 2,5%. In 2025 zullen de laatste aflossingen plaatsvinden.

Water- en Energiebedrijf Aruba

Het betreft een begrotingslening uit 1995 ten behoeve van het Water- en Energiebedrijf NV gevestigd te Aruba. De lening is verstrekt voor het aldaar verrichten van een groot aantal investeringen voor de renovatie en uitbreiding van het Water- en Energiebedrijf. De lening heeft een looptijd tot 30 juni 2026, waarvan de eerste acht jaar aflossingsvrij waren. Nu wordt jaarlijks conform afspraken afgelost. Het jaarlijkse rentepercentage is 2,5%.

Liquiditeitsleningen Sint Maarten

In 2018 zijn twee 30-jarige renteloze leningen aan Sint Maarten verstrekt om de liquiditeitspositie van het land te verstevigen na de schade van orkaan Irma. De eerste vijf jaar zijn aflossingsvrij, daarna wordt jaarlijks afgelost.

Overzicht implementatie van mensenrechtenverdragen

In het advies 'Fundamentele rechten in het Koninkrijk: Eenheid in bescherming' doet de Adviesraad Internationale Vraagstukken (AIV) de aanbeveling dat de Staten-Generaal jaarlijks over de uitvoering van plannen ter implementatie van mensenrechtenverdragen worden geïnformeerd in de Memorie van toelichting op de begroting Koninkrijksrelaties. De Rijksministerraad heeft in zijn reactie op het AIV-advies van 4 april jl. toegezegd deze aanbeveling over te nemen (Kamerstukken II 2018/19, [33826, nr. 29](#)). Teneinde een goed beeld te krijgen van de voortgang van de uitvoering van voornoemde implementatieplannen, is het nodig om in overleg te treden met vertegenwoordigers van de regeringen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten. In verband hiermee stelt de Rijksministerraad in zijn reactie op

het AIV-advies de instelling van een periodiek overleg in het vooruitzicht, waarin de implementatie van mensenrechtenverdragen binnen het Koninkrijk centraal zal staan. Voor de instelling van dit periodieke overleg zijn de eerste stappen reeds gezet. In afwachting hiervan zal in deze Memorie van toelichting worden volstaan met het noemen van door het Koninkrijk aangegane mensenrechtenverdragen die recentelijk voor (delen van) het Koninkrijk zijn bekrachtigd.

Tabel 10 Overzicht implementatie mensenrechtenverdragen binnen het koninkrijk

Mensenrechtenverdragen	Totstandkoming	Europees Nederland		Caribisch Nederland		Aruba	Curaçao		Sint Maarten		
		ratificatie	inwerking-treding	ratificatie	inwerking-treding	ratificatie	inwerking-treding	ratificatie	inwerking-treding	inwerking-treding	
Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning (Trb. 2008, 173)	20-12-06	23-03-11 (Trb. 2011, 93)	22-04-11 (Trb. 2011, 93)	23-03-11 (Trb. 2011, 93)	22-04-11 (Trb. 2011, 93)	21-12-17 (Trb. 2018, 12)	21-12-17 (Trb. 2011, 93)				
Protocol nr. 16 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden (Trb. 2013, 241)	2-10-13	12-02-19 (Trb. 2019, 38)	01-06-19 (Trb. 2019, 38)	12-02-19 (Trb. 2019, 38)	01-06-19 (Trb. 2019, 38)	12-02-19 (Trb. 2019, 38)	01-06-19 (Trb. 2019, 38)	12-02-19 (Trb. 2019, 38)	01-06-19 (Trb. 2019, 38)	12-02-19 (Trb. 2019, 38)	01-06-19 (Trb. 2019, 38)

Internationaal Verdrag inzake de bescherming van alle personen tegen gedwongen verdwijning

Het verdrag beoogt om het misdrijf wederrechtelijke vrijheidsberoving door of met goedvinden van de staat tegen te gaan. Het verdrag voorziet in een brede aanpak van gedwongen verdwijning. Het ziet op voorkoming en bestrijding van gedwongen verdwijning en op bescherming van de slachtoffers ervan. De kern van het verdrag vormt de verplichting tot strafbaarstelling van het misdrijf van gedwongen verdwijning.

Protocol nr. 16 bij het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden

Op grond van dit protocol krijgen specifiek aangewezen nationale gerechten de bevoegdheid het Hof te verzoeken om een advies over principiële (rechts)vragen over de interpretatie of toepassing van de rechten en vrijheden neergelegd in het verdrag of de daartoe behorende protocollen. Voor Nederland zijn dit de Hoge Raad der Nederlanden, de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State, de Centrale Raad van Beroep, het College van Beroep voor het bedrijfsleven en het Gemeenschappelijk Hof van Justitie van Aruba, Curaçao, Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

3. DE BELEIDSARTIKELEN KONINKRIJKSRELATIES

Artikel 1. Versterken rechtsstaat

A Algemene doelstelling

Het bevorderen van goed bestuur door een bijdrage te leveren aan het versterken van de rechtsstaat van de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Dit krijgt vorm door samenwerking op het gebied van veiligheid, rechtshandhaving en grensbewaking en ondersteuning van de landen Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor:

Stimuleren

Rechtshandhaving en veiligheid zijn aangelegenheden van de landen van het Koninkrijk. De minister is verantwoordelijk voor het stimuleren van de versterking van de rechtsstaat in Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Dit doet de minister door de landen te ondersteunen en invulling en uitvoering te geven aan samenwerkingsregelingen en rijks wetten. Daarbij werkt de minister nauw samen met de betrokken bewindspersonen van Justitie en Veiligheid en van Defensie die de operationele capaciteit voor de ondersteuning en versterking leveren.

Deze ondersteuning komt voort uit artikel 36 van het [Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden](#) waarin is bepaald dat de landen binnen het Koninkrijk elkaar hulp en bijstand verlenen, en komt tot stand door het treffen van onderlinge regelingen op grond van artikel 38, eerste lid, van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden.

C Beleidswijzigingen

Budgetwijziging Recherche Samenwerkingsteam (RST)

Het Protocol inzake gespecialiseerde researchesamenwerking tussen de landen van het Koninkrijk Aruba, Curaçao, Sint Maarten en Nederland is hernieuwd en is op 26 juli 2019 in de Staatscourant gepubliceerd ([Stcr. 2019, 38964](#)). De vier landen hebben hierin afspraken vastgelegd over taakgebieden, een herinrichting, het sturingsmodel en informatiedeling van het RST (Kamerstukken II 2018/19, [29628 nr. 861](#)). De herziening van het protocol bood tegelijkertijd een kans voor de verduurzaming van de inzet. Om deze verduurzaming mogelijk te maken wordt het budget voor vier jaar overgeboekt naar het Ministerie van Justitie en Veiligheid (JenV). Hiermee wordt ook recht gedaan aan de Politiewet 2012, die bepaalt dat er tussen de politie en de Minister van JenV een gesloten systeem van financiering bestaat. Dit heeft geen gevolgen voor de beleidsverantwoordelijkheid van de Staatssecretaris van BZK.

D Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 11 Budgettaire gevolgen van beleid art. 1 Versterken rechtsstaat (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Art.nr. Verplichtingen	27.795	38.463	13.643	13.462	10.917	10.917	28.162
Uitgaven	45.772	38.463	13.643	13.462	10.917	10.917	28.162
Waarvan juridisch verplicht (percentage)			100%				
1.1 Versterken rechtsstaat	45.772	38.463	13.643	13.462	10.917	10.917	28.162
Bijdragen aan ZBO's / RWT's	34.703	26.902	0	0	0	0	0
Recherchecapaciteit (Nationale Politie)	34.703	26.902	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotings- hoofdstukken	11.069	11.561	13.643	13.462	10.917	10.917	28.162
Grensbewaking (Defensie)	6.100	6.209	6.209	6.209	6.209	6.209	6.209
Recherchecapaciteit (Nationale Politie)	0	0	0	0	0	0	17.245
Rechterlijke macht (JenV)	4.969	5.352	7.434	7.253	4.708	4.708	4.708
Ontvangsten	3.952	0	0	0	0	0	0

Budgetflexibiliteit

Van het totale uitgavenbudget op artikel 1 is 100% juridisch verplicht en dit kent de volgende onderverdeling:

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

De bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken zijn voor 100% juridisch verplicht. De uitgaven zijn voor onbepaalde tijd vastgelegd in de beheersovereenkomst Koninklijke Marechaussee (KMar) en het Ministerie van BZK. De uitgaven voor de rechterlijke macht zijn vastgelegd in de uitzendregeling voor rechters en ambtenaren.

E Toelichting op de instrumenten

1.1 Versterken rechtsstaat

Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken

Grensbewaking (Defensie)

Nederland stelt voor onbepaalde tijd personeel van de KMar beschikbaar ter ondersteuning van het grenstoezicht in Aruba, Curaçao en Sint Maarten¹. Deze flexibele pool van 43 FTE levert een bijdrage aan de uitvoering van grens gerelateerde politietaken in de landen. Het gaat hierbij om grensbewaking, het uitvoeren van de politietaak op respectievelijk de luchthaven en de maritieme grenzen, de bestrijding van drugs- en wapencriminaliteit en de bestrijding van migratiecriminaliteit. De operationale inzet van de medewerkers vanuit de flexpool vindt plaats onder het bevoegd gezag van het land waar de betreffende werkzaamheden worden verricht.

Recherchecapaciteit en bestrijding ondermijning (Nationale Politie)

Zoals vastgelegd in de [Rijkswet Politie van Curaçao, van Sint Maarten en van Bonaire, Sint Eustatius en Saba](#) en het [Protocol inzake gespecialiseerde rechersamenwerking](#) heeft het Recherche Samenwerkingsteam (RST) de taak om zware, georganiseerde en grensoverschrijdende criminaliteit te bestrijden, als ook criminaliteit die een ernstige inbreuk maakt op de

¹ Incidenteel ook in Caribisch Nederland (Bonaire, Saba, Sint Eustatius).

rechtsorde. Daarnaast verricht het RST de afhandeling van internationale rechtshulpverzoeken op dit gebied. Het RST werkt onder gezag van de lokale openbaar ministeries.

Het RST, de openbaar ministeries en het Gemeenschappelijk Hof van Justitie zetten zich met een gemeenschappelijke aanpak in op bestrijding van ondermijning in Sint Maarten en Curaçao. De inzet hierop is in 2018 gecontinueerd tot en met 2021. Zo wordt met name de aanpak van ondermijning en high impact crimes versterkt. Zoals in de beleidswijzingen aangegeven worden de budgetten voor de periode van 2020-2023 overgeheveld naar het Ministerie van JenV.

Rechterlijke macht

Ter versterking van de rechtsstaat is volledige bezetting van het Gemeenschappelijk Hof en de openbaar ministeries van groot belang. Vanwege een gebrek aan lokale personele capaciteit draagt Nederland hier op verzoek van de landen aan bij door het ter beschikking stellen van rechters en officieren van justitie. Deze treden in lokale dienst, waarbij een buitenlandtoelage wordt vergoed ten laste van de begroting van Koninkrijksrelaties. Bij de openbaar ministeries en het Gemeenschappelijk Hof werken ook rechters en officieren van justitie aan de aanpak van ondermijning.

Artikel 4. Bevorderen sociaaleconomische structuur

A Algemene doelstelling

Het bewerkstelligen van een merkbare positieve verandering in het leven van de burgers in de Caribische delen van het Koninkrijk door te ondersteunen bij het creëren van een betrouwbare en goed functionerende overheid. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) draagt daaraan bij middels het versterken van de uitvoeringskracht, het inzetten van kennis en expertise, het coördineren van de inzet van het Rijk, en het uitvoeren van financieel toezicht op de eilanden.

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor:

Stimuleren

- De minister ondersteunt daar waar gewenst en mogelijk de Caribische delen van het Koninkrijk bij de uitvoering van taken door middel van technische assistentie en het delen van kennis.
- De minister ondersteunt daar waar gewenst en mogelijk de Caribische delen van het Koninkrijk bij de uitvoering van taken door middel van praktische samenwerking en het opzetten van samenwerkingsovereenkomsten.

Regisseren

- De minister coördineert de Rijksbrede inzet in Caribisch Nederland en bevordert de integrale samenwerking.
- De minister is verantwoordelijk voor het bevorderen van goed bestuur in Caribisch Nederland.
- De minister geeft invulling aan zijn taken zoals omschreven in de [Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten \(Rft\)](#), Landsverordening Aruba financieel toezicht (LAft), het protocol Afspraken tussen de regeringen van Aruba en Nederland over de openbare financiën van Aruba en het protocol Aruba-Nederland 2019-2021.
- De minister houdt financieel toezicht op de openbare lichamen op basis van de [Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba \(FinBES\)](#).

C Beleidswijzigingen

Venezuela

Gelet op de situatie in Venezuela zal Nederland de ondersteuning aan Aruba en Curaçao in 2020 voortzetten. In 2020 zal Nederland de resterende bijdrage van € 2,0 mln. leveren aan de uitbreiding en verbouwing van de vreemdelingenbewaring op Curaçao en op Aruba aan de inventarisatie van irreguliere arbeid, aan het onderwijs en aan de rechtshandhaving.

D Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 12 Budgettaire gevolgen van beleid art. 4 Bevorderen sociaaleconomische structuur (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Art.nr. Verplichtingen	49.787	20.316	15.838	15.042	14.926	14.926	14.309
Uitgaven	43.677	20.316	15.838	15.042	14.926	14.926	14.309
Waarvan juridisch verplicht (percentage)			75%				
4.1 Curaçao, Sint Maarten en Aruba	5.797	9.750	7.411	6.809	6.809	6.809	6.809
Subsidies	0	255	0	0	0	0	0
Diverse subsidies	0	255	0	0	0	0	0
Opdrachten	241	1.200	1.663	1.664	1.664	1.664	1.664
Opdrachten landen ¹	241	1.200	1.663	1.664	1.664	1.664	1.664
Inkomstenoverdrachten	2.545	3.540	2.340	5.009	5.009	5.009	5.009
Toeslagen op pensioenen NA	2.545	3.540	2.340	5.009	5.009	5.009	5.009
Bijdragen aan medeoverheden	2.847	3.819	3.272	0	0	0	0
Bijdrage landen	2.847	3.819	3.272	0	0	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	164	936	136	136	136	136	136
Samenwerkingsprogramma's	0	800	0	0	0	0	0
Diverse bijdragen ¹	164	136	136	136	136	136	136
4.2 Caribisch Nederland	37.880	10.566	8.427	8.233	8.117	8.117	7.500
Subsidies	459	330	0	0	0	0	0
Subsidies Caribisch Nederland	459	330	0	0	0	0	0
Opdrachten	558	1.239	4.897	4.897	4.897	4.897	5.113
Onderzoek, kennisoverdracht en comm.	558	770	100	100	100	100	100
Opdrachten Caribisch Nederland	0	469	4.797	4.797	4.797	4.797	5.013
Inkomstenoverdrachten	26.501	3.010	2.310	2.116	2.116	2.116	1.283
Pensioenen en uitkeringen politieke ambtsdragers	26.501	3.010	2.310	2.116	2.116	2.116	1.283
Bijdragen aan medeoverheden	10.016	5.987	1.220	1.220	1.104	1.104	1.104
Bijzondere uitkering sociaal-economische initiatieven	6.974	4.412	1.220	1.220	1.104	1.104	1.104
Onderzoek, kennisoverdracht en comm.	3.042	1.575	0	0	0	0	0
Bijdragen aan agentschappen	336	0	0	0	0	0	0
Onderzoek, kennisoverdracht en comm.	336	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	10	0	0	0	0	0	0
Onderzoek, kennisoverdracht en comm.	10	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	6.563	306	0	0	0	0	0

¹ De naam van deze regeling was bij Jaarverslag 2018 "Onderzoek, Kennisoverdracht en Comm."

Budgetflexibiliteit

Van het totale uitgavenbudget op artikel 4 is 75% juridisch verplicht en dit kent de volgende onderverdeling:

Opdrachten

De opdrachtenbudgetten zijn voor 12% juridisch verplicht. Afhankelijk van de afspraken kunnen de opdrachtenbudgetten verder worden verplicht.

Inkomstenoverdracht

De inkomstenoverdrachten zijn voor 100% juridisch verplicht. De uitgaven voor inkomstenoverdracht liggen vast in de de Vaste verrekenoersregeling pensioenen (1990).

Bijdragen aan medeoverheden

De bijdragen aan medeoverheden zijn voor 100% juridisch verplicht, conform het [Tijdelijke besluit bijzondere uitkeringen integrale projecten BES](#) zijn deze middelen als specifieke uitkering opgenomen in de meerjarenprogramma's van de openbare lichamen, daarnaast zijn toezeggingen gedaan voor de versterking van de rechtshandhaving en goed bestuur op Aruba. Mede gelet op de situatie in Venezuela zijn gelden van de Aanvullende Post van het Ministerie van Financien overgeheveld voor Curaçao en Aruba.

Bijdragen aan (inter-)nationale organisaties

De bijdragen aan (inter-)nationale organisaties zijn voor 0% juridisch verplicht.

E Toelichting op de instrumenten

4.1. Curaçao, Sint Maarten en Aruba

Opdrachten

Opdrachten landen

Afhankelijk van de vraag en behoefte van het lokaal bestuur worden vanuit de begroting van Koninkrijksrelaties gerichte opdrachten aan organisaties betaald die als doel hebben goed bestuur en gezonde overheidsfinanciën te bevorderen.

Daarnaast wordt afhankelijk van de vraag en behoefte gericht de uitvoeringskracht van de overheden in de landen bevorderd, rekening houdend met lokale omstandigheden en de specifieke bestuurlijke context per land. Deze inzet is onder andere opgenomen in de bestuurlijke afspraken die zijn afgesloten tussen het Rijk en Curaçao. Het Ministerie van BZK zet in dit kader gerichte capaciteit en middelen in om opvolging aan de afspraken te geven. Dit omvat onder andere de inzet van gerichte technische assistentie daar waar de uitvoeringskracht ondermaats is.

Inkomensoverdracht

Toeslagen op pensioenen Nederlandse Antillen (NA)

Conform de regeling vaste verrekenkoers pensioeninkomen voormalig Nederlands-Antilliaanse en Arubaanse pensioengerechtigden worden nadelige koersverschillen als gevolg van wisselkoersfluctuatie tussen de Antilliaanse gulden (NAf) en Arubaanse florin (Afl) enerzijds en de Euro (€) anderzijds gecompenseerd uit de begroting van Koninkrijksrelaties.

Bijdragen aan medeoverheden

Bijdrage landen

Mede gelet op de situatie in Venezuela bood Nederland in 2019 in respons op bijstandsverzoeken van Aruba en Curaçao op diverse terreinen ondersteuning. Hiervoor besloot de Ministerraad om bij Voorjaarsnota 2019 Rijksbreed een bedrag van € 23,8 mln. te reserveren, waarvan in totaal € 3,9 mln. via de begroting van Koninkrijksrelaties in 2019 en 2020. In 2020 zal het Ministerie van BZK in Curaçao bijdragen aan de uitbreiding en verbouwing van de vreemdelingenbewaring. In Aruba zal er bijgedragen worden aan de inventarisatie van irreguliere arbeid, aan het onderwijs en aan de rechtshandhaving.

De laatste restmiddelen uit het Fondo Desaroyo Aruba (FDA), zijn teruggevloeid naar de begroting van Koninkrijksrelaties. Een deel van de middelen is in 2019 ingezet voor kinderscherming, het restant wordt voornamelijk aangewend ter versterking van de rechtshandhaving en goed bestuur op Aruba.

4.2. Caribisch Nederland

Opdrachten

Opdrachten Caribisch Nederland

Het ministerie richt zich op het verhogen van de kwaliteit en slagkracht van het openbaar bestuur op Caribisch Nederland en zet zich in om samen met de openbare lichamen de bestuurlijke kaders te versterken. Daarnaast wordt gericht de uitvoeringskracht van de ambtelijk apparaten van de openbare lichamen versterkt, rekening houdend met lokale omstandigheden en de specifieke bestuurlijke context per eiland. Er wordt door het ministerie geïnvesteerd in menselijk kapitaal, onder andere door middel van het trainen van de ambtelijke lokale apparaten, het voortzetten van het Talent Ontwikkelprogramma Bonaire en het gericht ondersteunen met kennis en expertise.

De ontwikkelingen op bestuurlijke ontwikkeling hebben geleid tot verschillende meerjarenakkoorden, zoals het Bestuursakkoord Bonaire 2018-2022 en Saba Package 2019-2022. In de akkoorden zijn afspraken gemaakt over de inzet van het Rijk en de inzet van de openbare lichamen. Het Ministerie van BZK zet, net zoals andere departementen, in dit kader gerichte capaciteit en middelen in om opvolging aan de afspraken te geven. Dit omvat onder andere de inzet van gerichte technische assistentie daar waar er onvoldoende capaciteit en kennis is bij de openbare lichamen. Het doel is om het ambtelijk apparaat te versterken en goed bestuur en financieel beheer te bevorderen, om zo een positieve bijdrage aan het leven van de inwoners van Caribisch Nederland te bewerkstelligen.

Verder wordt er door middel van de versterkte coördinerende rol van het ministerie gewerkt aan het bevorderen van integraal werken vanuit het Rijk.

Afhankelijk van de vraag en behoefte van het lokaal bestuur in Caribisch Nederland, worden verder vanuit de begroting van Koninkrijksrelaties gerichte opdrachten aan organisaties gefinancierd, die als doel hebben goed bestuur en gezonde overheidsfinanciën te bevorderen.

Inkomensoverdrachten

Pensioenen en uitkeringen politieke ambtsdragers

Uit deze middelen worden de rechtspositionele regelingen van (voormalige) politieke ambtsdragers gefinancierd. Het betreft de pensioenen van gewezen politieke gezagdragers van het land Nederlandse Antillen (bewindspersonen, statenleden en gezaghebbers) afkomstig van Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Met het opheffen van het land Nederlandse Antillen in 2010 is bepaald dat deze pensioenen ten laste van Nederland komen ([Stcr. 2010, 14723](#)). Tevens betaalt het ministerie uit dit budget namens de betrokken departementen aan het Pensioenfonds Caribisch Nederland de jaarlijkse bijdrage (2018-2023), die in 2018 is afgesproken om het vermogen van het pensioenfonds te versterken.

Bijdragen aan medeoverheden

Bijzondere uitkering sociaaleconomische initiatieven

Op basis van de vraag en behoefte van het lokaal bestuur in Caribisch Nederland worden vanuit de begroting van Koninkrijksrelaties doeluitkeringen gedaan ten behoeve van sociaaleconomische initiatieven. Doel hiervan is om naast de vrije uitkering gericht initiatieven te kunnen ondersteunen op het sociaaleconomische vlak met additionele begeleiding en ondersteuning vanuit Den Haag.

Volgens artikel 94 [Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba](#) wordt jaarlijks op de derde woensdag van mei een totaaloverzicht van alle bijzondere uitkeringen inclusief bijzondere uitkering sociaal economische initiatieven aan de openbare lichamen aan de Tweede Kamer verstrekt.

Verdere bijdragen aan Caribisch Nederland

Een overzicht van alle rijksuitgaven Caribisch Nederland is naar aanleiding van de motie Hachchi c.s. (Kamerstukken II 2011/12, 33000-IV, nr. 28) opgenomen als bijlage 6 bij deze begroting. Deze uitgaven worden toegelicht op de begrotingen van de betreffende departementen.

Artikel 5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen

A Algemene doelstelling

Het ondersteunen van de houdbaarheid van de overheidsfinanciën van Curaçao en Sint Maarten door ten eerste de kwijtschelding van een deel van de schulden van Curaçao en Sint Maarten (in 2010) en ten tweede door het aanbieden van de mogelijkheid van een lopende inschrijving door Nederland tegen het actuele rendement op Nederlandse staatsleningen van de desbetreffende looptijd.

B Rol en verantwoordelijkheid

Gelet op de autonomie hebben de landen hun eigen verantwoordelijkheid voor de houdbaarheid van de overheidsfinanciën. Het financieel toezicht op Curaçao en Sint Maarten wordt op grond van de [Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten \(Rft\)](#) uitgeoefend door de Rijksministerraad.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is verantwoordelijk voor:

Financierien

- De minister financiert de kosten die voortkomen uit de schuldsanering en heeft een lopende inschrijving op leningen van Curaçao en Sint Maarten via de begroting van Koninkrijksrelaties. Dit is terug te voeren op de bestuurlijke afspraken die zijn gemaakt in de aanloop naar de nieuwe staatkundige verhoudingen per 10 oktober 2010. Daarbij heeft Nederland een oplossing geboden voor de toenmalige schuldenproblematiek, door de verplichting op zich te nemen een belangrijk deel van de schulden van Curaçao en Sint Maarten over te nemen.

Uitvoeren

- Afspraken over het financieel beheer van Curaçao en Sint Maarten zijn geformaliseerd in de [Rijkswet financieel toezicht Curaçao en Sint Maarten \(Rft\)](#). Op basis van van deze wet begeleidt de minister de adviezen van het College financieel toezicht (Cft) naar de Rijksministerraad. Tevens is in de Rft bepaald dat Nederland een lopende inschrijving aanbiedt voor leningen aan Curaçao en Sint Maarten, tegen het actuele rendement op Nederlandse staatsleningen van de desbetreffende looptijd.

C Beleidswijzigingen

Er zijn geen beleidswijzigingen.

D Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 13 Budgettaire gevolgen van beleid art. 5 Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Art.nr. Verplichtingen	0	50.626	0	0	0	0	0
Uitgaven	172.432	79.143	28.516	28.516	28.517	28.516	28.517
Waarvan juridisch verplicht (percentage)			100%				
5.1 Schuldsanering landen Curaçao en Sint Maarten	172.432	28.517	28.516	28.516	28.517	28.516	28.517
Leningen	172.432	28.517	28.516	28.516	28.517	28.516	28.517
Schuldsanering	172.432	28.517	28.516	28.516	28.517	28.516	28.517
5.2 Leningen en/of garanties landen Curaçao, Sint Maarten en Aruba	0	50.626	0	0	0	0	0
Leningen	0	50.626	0	0	0	0	0
Lopende inschrijving Curaçao en Sint Maarten	0	50.626	0	0	0	0	0
Ontvangsten	40.380	40.237	38.516	31.198	31.133	31.068	30.950

Budgetflexibiliteit

Van het totale uitgavenbudget op artikel 5 is 100% juridisch verplicht en dit kent de volgende onderverdeling:

Leningen

De leningen zijn voor 100% juridisch verplicht. De in de tabel genoemde bedragen zijn langlopende verplichtingen voor aflossingen en rentebedragen van de landen Curaçao en Sint Maarten.

E Toelichting op de instrumenten

5.1. Schuldsanering landen Curaçao en Sint Maarten

Leningen

Schuldsanering

In de Slotverklaring van 2 november 2006 heeft Nederland zich met het oog op een gezonde financiële positie bij de start van de nieuwe staatkundige verhoudingen bereid verklaard om de schulden van (de collectieve sector van) de Nederlandse Antillen en de eilandgebieden Curaçao en Sint Maarten grotendeels te saneren of te herfinancieren. Het gaat daarbij om de schuldomvang op 31 december 2005, bestaande uit openbare en onderhandse geldleningen die zijn aangegaan jegens derden buiten de desbetreffende collectieve sector (inclusief de leningen die jegens Nederland zijn aangegaan). Deze leningen zijn, voor zover zij in omvang boven de rentelastnorm van dat jaar uitgaan, door Nederland gesaneerd. Ook de herfinanciering van deze leningen en de financiering van de rentelasten op deze leningen vallen onder de regeling van de schuldsanering. De in de begroting opgenomen bedragen komen overeen met de rente en aflossingen van de schuldpapieren die Nederland heeft overgenomen van de Nederlandse Antillen en de eilandgebieden Curaçao en Sint Maarten. Elk jaar worden deze bedragen verrekend met het Ministerie van Financiën, die de schulden namens de Nederlandse Staat heeft overgenomen.

Ontvangsten

De ontvangsten binnen dit artikel hebben betrekking op aflossingen en rentebedragen van uitstaande leningen van Aruba, Curaçao en Sint Maarten. Een overzicht van de verstrekte leningen is terug te vinden in paragraaf 2.5 van de beleidsagenda.

Artikel 8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden

A Algemene doelstelling

Het bevorderen dat de basisvoorzieningen (inclusief infrastructuur) voor de burgers in Sint Maarten, Sint Eustatius en Saba weer op het niveau van voor de orkanen Irma en Maria komen. Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) coördineert het beschikbaar stellen van de middelen vanuit Nederland en het toezicht op de besteding daarvan.

B Rol en verantwoordelijkheid

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor:

Financieren

- De minister financiert een deel van de wederopbouw van Sint Maarten. Tot 2021 zijn er middelen beschikbaar waarmee het trustfonds bij de Wereldbank wordt gevuld. Dit trustfonds blijft tot en met 2025 operationeel. Deze bijdrage is verbonden aan de politieke voorwaarden waarmee Sint Maarten akkoord is gegaan, waaronder de reeds ingestelde integriteitskamer en het versterken van het grenstoezicht waarover nadere afspraken zijn gemaakt ([Stcrt. 2014, nr. 72542](#) en [Landsverordening Integriteitskamer](#)). Nederland zal gedurende de wederopbouw strikt toezien op de naleving van de voorwaarden.
- De minister levert naast het trustfonds directe steun voor de wederopbouw van Sint Maarten. Het gaat hier bijvoorbeeld om kosten op het gebied van rechtshandhaving of technische assistentie op gebied van financieel beheer.
- Daarnaast ondersteunt de minister het openbaar lichaam van Sint Eustatius financieel bij de wederopbouw als het gaat om herstel van de klif onder Fort Oranje.

Regisseren

- De minister regisseert de Rijksbrede aanpak van de wederopbouwfase op de eilanden Saba en Sint Eustatius.
- De minister is vertegenwoordigd in de stuurgroep van het Sint Maarten Reconstruction, Recovery and Resilience trustfund waarin ook Sint Maarten zitting heeft. Prioriteiten voor Nederland zijn economische ontwikkeling en bereikbaarheid, de afvalproblematiek en goed bestuur.

Ook de Ministeries van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW), Economische Zaken en Klimaat (EZK) en Infrastructuur en Waterstaat (IenW) zijn betrokken bij de wederopbouw voor onder andere het herstel van schoolgebouwen en infrastructuur. De middelen voor deze projecten staan op de begrotingen van de Ministeries van BZK, OCW, EZK en IenW.

C Beleidswijzigingen

Er zijn geen beleidswijzigingen.

D Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 14 Budgettaire gevolgen van beleid art. 8 Wederopbouw Bovenwindse Eilanden (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Art.nr. Verplichtingen	331.958	47.072	0	0	0	0	0
Uitgaven	338.226	47.072	0	0	0	0	0
Waarvan juridisch verplicht (percentage)			0%				
8.1 Wederopbouw	319.304	47.072	0	0	0	0	0
Opdrachten	134	6.514	0	0	0	0	0
Wederopbouw op Sint Maarten	134	6.514	0	0	0	0	0
Bijdragen aan medeoverheden	11.842	23.856	0	0	0	0	0
KPSM	3.358	7.834	0	0	0	0	0
Wederopbouw op Sint Eustatius	3.463	14.182	0	0	0	0	0
Wederopbouw op Sint Maarten	250	1.085	0	0	0	0	0
Wederopbouw op Saba	3.861	0	0	0	0	0	0
Grenstoezicht Sint Maarten	910	755	0	0	0	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	268.749	3.257	0	0	0	0	0
Wederopbouw op Sint Maarten	6.748	3.257	0	0	0	0	0
Wereldbank	262.001	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	0	200	0	0	0	0	0
Ministerie van JenV	0	200	0	0	0	0	0
Leningen	38.579	13.245	0	0	0	0	0
Overbruggingskrediet luchthaven Sint Maarten	0	13.245	0	0	0	0	0
Liquiditeitssteun Sint Maarten	38.579	0	0	0	0	0	0
8.2 Noodhulp	18.922	0	0	0	0	0	0
Opdrachten	425	0	0	0	0	0	0
Noodhulp	425	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	1.617	0	0	0	0	0	0
Noodhulp op Sint Maarten	33	0	0	0	0	0	0
Noodhulp op Sint Eustatius en Saba	1.584	0	0	0	0	0	0
Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	16.880	0	0	0	0	0	0
Ministerie van Defensie	16.837	0	0	0	0	0	0
Ministerie van JenV	43	0	0	0	0	0	0
Ontvangsten	1.467	0	0	0	0	0	0

Budgetflexibiliteit

Aangezien er nog geen uitgaven zijn voor dit artikel in 2020, zijn de budgetten op artikel 8 0% juridisch verplicht. Voor dit artikel geldt volledige eindejaarsmarge. Derhalve zijn voor 2020 geen uitgaven begroot.

E Toelichting op de instrumenten

8.1 Wederopbouw

Voor het jaar 2020 is geen budget opgenomen op dit artikel. Het deel van het budget in 2019 dat niet in dat jaar besteed wordt zal ter beschikking komen in 2020. Afhankelijk van de ontwikkelingen in 2019 zal in 2020 van de Aanvullende Post bij het Ministerie van Financiën budget naar de begroting van Koninkrijksrelaties overgeheveld worden ten behoeve van het trustfund dat in beheer is bij de Wereldbank.

4. DE NIET-BELEIDSARTIKELLEN KONINKRIJKSRELATIES

Artikel 6. Apparaat

Op dit artikel worden alle personele en materiële uitgaven en ontvangsten van de onder dit begrotingshoofdstuk vallende onderdelen gepresenteerd.

D. Budgettaire gevolgen

Tabel 15 Apparaatsuitgaven (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Art.nr. Verplichtingen	24.918	26.538	23.722	21.518	21.092	21.092	21.092
Uitgaven	24.972	26.538	23.722	21.518	21.092	21.092	21.092
6.1 Apparaat	24.972	26.538	23.722	21.518	21.092	21.092	21.092
Personele uitgaven	13.092	14.294	12.148	10.789	10.363	10.363	10.363
waarvan: eigen personeel	11.908	12.606	11.976	10.617	10.191	10.191	10.191
waarvan: externe inhuur	1.184	1.688	172	172	172	172	172
Materiële uitgaven	11.880	12.244	11.574	10.729	10.729	10.729	10.729
waarvan: overig materieel	11.880	12.244	11.574	10.729	10.729	10.729	10.729
Ontvangsten	1.452	0	0	0	0	0	0

E. Toelichting op de instrumenten

6.1. Apparaat

Op dit artikel worden de apparaatuitgaven voor de volgende organisaties begroot:

- Shared Service Organisatie Caribisch Nederland (SSO CN);
- Colleges financieel toezicht (Cft);
- Vertegenwoordiging Nederland in Aruba, Curaçao en Sint Maarten (VN-ACS) exclusief de uitgaven voor ambtelijk personeel die op hoofdstuk VII worden begroot; en
- Rijksvertegenwoordiger Caribisch Nederland.

Daarnaast worden de vergoedingen voor leden van raden en commissies op dit artikel begroot.

Personele uitgaven

Eigen personeel

Dit betreffen de uitgaven aan het eigen personeel van de SSO CN, Rijksvertegenwoordiger, Cft, en het lokaal personeel van de VN-ACS.

Materiële uitgaven

Overig materiaal

De materiële uitgaven van alle onder dit begrotingshoofdstuk vallende onderdelen zijn hier opgenomen. De materiële uitgaven voor de SSO CN maken hier het merendeel van uit.

Artikel 7. Nog onverdeeld

D. Budgettaire gevolgen

Tabel 16 Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Art.nr. Verplichtingen	0	7.436	1.560	2.473	2.234	2.234	2.234
Uitgaven	0	7.436	1.560	2.473	2.234	2.234	2.234
7.1 Loonbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
7.2 Prijsbijstelling	0	0	0	0	0	0	0
7.3 Onvoorzien	0	902	1.488	1.453	1.214	1.214	1.214
7.4 Wisselkoersreserve	0	6.534	72	1.020	1.020	1.020	1.020
Ontvangsten	0	0	0	0	0	0	0

E. Toelichting op de instrumenten

7.3 Onvoorzien

Deze middelen worden op een later moment toegekend aan de relevante beleidsartikelen.

7.4 Wisselkoersreserve

Op de begroting van Koninkrijksrelaties en het BES-fonds zijn er zowel meevallers als tegenvallers als gevolg van de wisselkoersfluctuaties. De wisselkoersmeevallers komen ten gunste van de reserve en de wisselkoer-tegenvallers komen ten laste van de reserve.

5. DE BELEIDSAGENDA BES-FONDS

Beleidsprioriteiten

Via de vrije uitkeringen uit het BES-fonds ontvangen de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba middelen om hun toebedeelde en deels wettelijke taken naar behoren uit te voeren, net zoals gemeenten middelen krijgen uit het gemeentefonds in Nederland. Het gaat hierbij om vrij besteedbare middelen. Het is - net als bij gemeenten – aan de lokale democratie om ambities te formuleren, eigen inkomsten te genereren en beleidskeuzes te maken.

Het BES-fonds is een beleidsarm fonds. Het is aan de eilanden om verantwoording af te leggen over de via het BES-fonds verstrekte middelen.

6. HET BELEIDSARTIKEL BES-FONDS

Artikel 1. BES-fonds

A. Algemene doelstelling

Het BES-fonds is ingesteld om middelen aan de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba te verstrekken. Hiermee kunnen zij de tussen het Rijk en de eilanden overeengekomen taakverdeling uitvoeren.

B. Rol en verantwoordelijkheid

De openbare lichamen zijn autonoom in de besteding van de vrije uitkering, welke ten goede komt van de algemene middelen van het openbaar lichaam; dat wil zeggen dat de openbare lichamen zelf mogen bepalen welke taken en activiteiten zij bekostigen uit de algemene middelen van de vrije uitkering. Dit uitgangspunt laat onverlet dat de openbare lichamen bepaalde wettelijke taken en activiteiten dienen uit te voeren waarbij zij voor de bekostiging mede op de algemene middelen zijn aangewezen.

De Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties is verantwoordelijk voor:

Financieren

- De minister is verantwoordelijk voor de bestuurlijke en financiële verhouding met de eilanden en in die hoedanigheid financiert de minister het BES-fonds.

C. Beleidswijzigingen

Er zijn geen beleidswijzigingen.

D. Budgettaire gevolgen van beleid

Tabel 17 Budgettaire gevolgen van beleid, beleidsartikel 1 BES-fonds (bedragen x € 1.000)							
	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Art.nr. Verplichtingen	38.619	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343
Uitgaven	39.047	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343
Waarvan juridisch verplicht (percentage)							
1.1 BES-fonds	39.047	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343
Bijdragen aan medeoverheden	39.047	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343
Overige uitkering	0	0	0	0	0	0	0
Vrije uitkering	39.047	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343
Ontvangsten	39.047	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343

Budgetflexibiliteit

Het BES-fonds kent geen budgetflexibiliteit. De openbare lichamen ontvangen middelen voor de toebedeelde en wettelijke taken.

E. Toelichting op de instrumenten

1.1. BES-fonds

Bijdragen aan medeoverheden

Vrije uitkering

De middelen, die de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba uit de vrije uitkering ontvangen, zijn vrij besteedbaar. Op de vrije uitkering wordt een aantal bedragen ingehouden. Het betreft aflossingslasten voor eerder afgesloten renteloze leningen die het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap heeft verstrekt ter bekostiging van achterstanden in de onderwijshuisvesting, en de lening van het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat voor de weginfrastructuur op Saba. Een overzicht van de verstrekte renteloze leningen aan de openbare lichamen treft u aan in bijlage 9 van deze begroting.

Ontvangsten

Artikel 88, derde lid van de [Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba \(FinBES\)](#) regelt dat bij (begrotings-)wet voor ieder uitkeringsjaar middelen van het Rijk worden afgezonderd ten behoeve van het BES-fonds. De uitgaven en de afgezonderde inkomsten over ieder uitkeringsjaar zijn aan elkaar gelijk. Gelet hierop is ten behoeve van de dekking van de uitgaven ten laste van het BES-fonds een post ontvangsten geraamd.

7. BIJLAGEN

Bijlage 1: Verdiepingsbijlage Koninkrijksrelaties

Artikel 1. Versterken rechtsstaat

Uitgaven

Tabel 18 Uitgaven beleidsartikel 1. Versterken rechtsstaat (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	40.434	39.668	39.668	27.668	27.668	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	– 2.700	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	27.668
Nieuwe mutaties	729	– 26.025	– 26.206	– 16.751	– 16.751	494
<i>Waarvan:</i>						
1. <i>Recherchecapaciteit (Nationale Politie)</i>	0	– 26.915	– 26.915	– 17.245	– 17.245	0
Stand ontwerpbegroting 2020	38.463	13.643	13.462	10.917	10.917	28.162

Toelichting

1. *Recherchecapaciteit (Nationale Politie)*

Om verduurzaming van de inzet van de Politie voor het Recherche Samenwerkingsteam (RST) mogelijk te maken wordt het budget 2020-2023 van de begroting van Koninkrijksrelaties naar de begroting van het Ministerie van Justitie en Veiligheid overgeheveld. Dit in verband met het door de Minister van Justitie en Veiligheid (JenV) aan de korpschef opgedragen beheer van het RST.

Ontvangsten

Tabel 19 Ontvangsten beleidsartikel 1. Versterken rechtsstaat (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	0	0	0	0	0	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	0	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	0	0	0	0	0	0

Artikel 4. Bevorderen sociaaleconomische structuur

Uitgaven

Tabel 20 Uitgaven beleidsartikel 4. Bevorderen sociaaleconomische structuur (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	11.198	15.655	14.425	14.309	14.309	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	5.755	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	14.309
Nieuwe mutaties	3.363	183	617	617	617	0
<i>Waarvan:</i>						
1. <i>Toeslagen op pensioenen</i>	1.200	0	0	0	0	0
2. <i>Wisselkoers toeslagen op pensioenen</i>	0	– 2.669	0	0	0	0
3. <i>Pensioenen en uitkeringen politieke ambtsdragers</i>	617	617	617	617	617	0
4. <i>Bijdrage aan landen</i>	1.671	2.041	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	20.316	15.838	15.042	14.926	14.926	14.309

Toelichting

1. *Toeslagen op pensioenen*

Dit betreft in 2019 de betaling aan het Algemeen Pensioenfonds Curacao (APC) van NAF 2,7 mln. (circa € 1,2 mln.). Het is een vordering van het APC in verband met koersverschillen voor pensioengerechtigden welke ten onrechte zijn verrekend met de definitieve afrekening van de boedelscheiding APNA.

2. *Wisselkoers toeslagen op pensioenen*

De wisselkoersmeevaller op de toeslagen pensioenen wordt toegevoegd aan de wisselkoersreserve op artikel 7.

3. *Pensioenen en uitkeringen politieke ambtsdragers*

Dit betreft de meerjarige incidentele herstellpremie van verschillende departementen aan het akkoord met Pensioenfonds Caribisch Nederland. De gezamenlijke werkgevers brengen voor een periode van zes jaar (2018-2023) een herstellpremie op.

3. *Bijdrage aan landen*

Mede gelet op de situatie in Venezuela biedt Nederland in 2019 in respons op bijstandsverzoeken van Aruba en Curaçao op diverse terreinen ondersteuning. In 2020 zal in Curaçao bijgedragen worden aan de uitbreiding en verbouwing van de vreemdelingenbewaring en in Aruba aan de inventarisatie van irreguliere arbeid, aan het onderwijs en aan de rechtshandhaving.

Ontvangsten

Tabel 21 Ontvangsten beleidsartikel 4. Bevorderen sociaaleconomische structuur (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	0	0	0	0	0	-
Mutatie Nota van Wijziging 2019	-	-	-	-	-	-
Mutatie amendement 2019	-	-	-	-	-	-
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	306	0	0	0	0	-
Extrapolatie	-	-	-	-	-	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	306	0	0	0	0	0

Artikel 5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen

Uitgaven

Tabel 22 Uitgaven beleidsartikel 5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	28.517	28.516	28.516	28.517	28.516	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	34.167	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	28.517
Nieuwe mutaties	16.459	0	0	0	0	0
<i>Waarvan:</i>						
1. <i>Liquiditeitssteun Sint Maarten</i>	16.459	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	79.143	28.516	28.516	28.517	28.516	28.517

Toelichting

1. *Liquiditeitssteun Sint Maarten*

Het gaat om de tweede tranche liquiditeitssteun 2018 voor Sint Maarten middels een lopende inschrijving. De obligatielening heeft een looptijd van 30 jaar.

Ontvangsten

Tabel 23 Ontvangsten beleidsartikel 5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	38.292	31.895	30.491	30.403	30.403	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	1.363	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	30.403
Nieuwe mutaties	582	6.621	707	730	665	547
<i>Waarvan:</i>						
1. <i>Wisselkoersmeevaller leningen</i>	0	5.835	0	0	0	0
2. <i>Bijstelling renteontvangsten</i>	582	786	707	730	665	547
Stand ontwerpbegroting 2020	40.237	38.516	31.198	31.133	31.068	30.950

Toelichting

1. Wisselkoersmeevaller leningen

Als gevolg van de huidige wisselkoers van de dollar ten opzichte van de euro zijn er meerontvangsten op rente van de uitstaande leningen. Deze wisselkoersmeevaller wordt toegevoegd aan de wisselkoersreserve op artikel 7 van deze begroting.

2. Bijstelling renteontvangsten

De renteontvangsten uit verstrekte leningen aan Curaçao en Sint Maarten worden geactualiseerd.

Artikel 8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden

Uitgaven

Tabel 24 Uitgaven beleidsartikel 8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	6.037	0	0	0	0	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie incidentele suppletoire begroting 2019	13.245	0	0	0	0	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	27.990	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	0
Nieuwe mutaties	– 200	0	0	0	0	0
<i>Waarvan:</i>						
<i>1. Bijdrage aan I&W voor archief luchthaven Sint Maarten</i>	<i>– 200</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>	<i>0</i>
Stand ontwerpbegroting 2020	47.072	0	0	0	0	0

Ontvangsten

Tabel 25 Ontvangsten beleidsartikel 8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	0	0	0	0	0	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	0	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	0	0	0	0	0	0

Artikel 6. Apparaat

Uitgaven

Tabel 26 Uitgaven niet-beleidsartikel 6. Apparaat (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	21.428	19.132	18.832	18.382	18.382	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	5.131	2.910	2.710	2.710	2.710	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	21.092
Nieuwe mutaties	– 21	1.680	– 24	0	0	0
<i>Waarvan:</i>						
1. <i>Wisselkoers apparaat</i>	0	1.568	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	26.538	23.722	21.518	21.092	21.092	21.092

Toelichting

1. *Wisselkoers apparaat*

Een budget van € 1,6 mln. wordt toegevoegd ter compensatie van de wisselkoersverschillen op eigen personeel en overig materieel. De wisselkoerstegenvaller wordt gecompenseerd uit de wisselkoersreserve artikel 7.

Ontvangsten

Tabel 27 Ontvangsten niet-beleidsartikel 6. Apparaat (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	0	0	0	0	0	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	0	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	0	0	0	0	0	0

Artikel 7. Nog onverdeeld

Uitgaven

Tabel 28 Uitgaven niet-beleidsartikel 7. Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	1.142	1.644	1.730	1.512	1.512	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	7.015	1.477	1.452	1.216	1.216	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	2.728
Nieuwe mutaties	– 721	– 1.561	– 709	– 494	– 494	– 494
<i>Waarvan:</i>						
1. <i>Wisselkoerstegenvaller</i>	0	– 852	0	0	0	0
2. <i>Loon- en prijsbijstelling 2019</i>	– 721	– 709	– 709	– 494	– 494	– 494
Stand ontwerpbegroting 2020	7.436	1.560	2.473	2.234	2.234	2.234

Ontvangsten

Tabel 29 Ontvangsten niet-beleidsartikel 7. Nog onverdeeld (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	0	0	0	0	0	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	0	0	0	0	0	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	0
Nieuwe mutaties	0	0	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	0	0	0	0	0	0

Bijlage 2: Verdiepingsbijlage BES-fonds

Artikel 1. BES-fonds

Uitgaven

Tabel 30 Uitgaven beleidsartikel 1. BES-fonds (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	38.279	33.482	33.257	33.366	33.367	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	4.526	980	973	976	976	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	34.343
Nieuwe mutaties	0	7.413	0	0	0	0
<i>Waarvan:</i>						
1. Wisselkoers BES-fonds	0	7.413	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343

Toelichting

1. Wisselkoers BES-fonds

De vrije uitkering van het BES-fonds is vastgelegd in dollars. Door de huidige wisselkoers van de dollar ten opzichte van de euro is er sprake van een wisselkoerstegenvaller. Deze wordt gedekt vanuit de wisselkoersreserve op artikel 7 van de begroting van Koninkrijksrelaties.

Ontvangsten

Tabel 31 Ontvangsten beleidsartikel 1. BES-fonds (bedragen x € 1.000)						
	2019	2020	2021	2022	2023	2024
Stand ontwerpbegroting 2019	38.279	33.482	33.257	33.366	33.367	–
Mutatie Nota van Wijziging 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie amendement 2019	–	–	–	–	–	–
Mutatie 1e suppletoire begroting 2019	4.526	980	973	976	976	–
Extrapolatie	–	–	–	–	–	34.343
Nieuwe mutaties	0	7.413	0	0	0	0
<i>Waarvan:</i>						
1. Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba	0	7.413	0	0	0	0
Stand ontwerpbegroting 2020	42.805	41.875	34.230	34.342	34.343	34.343

Toelichting

1. Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba

Op basis van de Wet financiën openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba (FinBES) dienen de uitgaven en ontvangsten over ieder uitkeringsjaar voor het BES-fonds gelijk te zijn. Ten behoeve van de dekking van deze uitgaven is een post ontvangsten geraamd.

Bijlage 3: Moties en toezeggingen

Tabel 32 Door de Staten-Generaal aanvaarde moties die zijn afgerond Koninkrijksrelaties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van Zaken
De motie van de leden Van den Berg, Diertens, Bosman, Van der Graaf, Van Tongeren, Kuiken en Van Raak. Verzoeken de regering, in overleg met de BES-eilanden voorstellen te doen om traineeprogramma's voor ambtenaren te realiseren, met de mogelijkheid van een uitwisseling met Nederland.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 15 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 44).
De motie van het lid van Tongeren. Verzoekt de regering, om samen met de Landen en de BES-eilanden initiatieven te nemen om het duurzaam bouwen te stimuleren en de Tweede Kamer hierover te informeren.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 december 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 36).
De motie van het lid Diertens c.s. Verzoekt de regering, de openbare lichamen actief ondersteuning aan te bieden om de armoede- en schuldenaangepak te professionaliseren en het beleid vast te leggen in verordeningen.	Plenair debat Bestaansminimum Caribisch Nederland d.d. 26 september 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 5, item 6)	Afgedaan. De beantwoording van de motie is overgedragen aan het Ministerie van SZW.
De motie het lid van Tongeren. Verzoekt de regering om, te onderzoeken hoe regelingen met hetzelfde doel gerealiseerd kunnen worden voor de BES-eilanden en de Tweede Kamer hierover te informeren.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 december 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 36).
De motie van het lid Van der Graaf c.s. Verzoekt de regering, bij de toegezegde rapportage in 2019 aan te geven welke stappen nog moeten worden gezet om een norm voor het sociaal minimum te kunnen vaststellen.	Plenair debat Bestaansminimum Caribisch Nederland d.d. 26 september 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 5, item 6)	Afgedaan. De beantwoording van de motie is overgedragen aan het Ministerie van SZW.
De motie van het lid van Tongeren. Verzoekt de regering om, in goed overleg met de betrokken autoriteiten de maatschappelijke en bestuurlijke participatie van vrouwen te stimuleren. Verzoekt de regering tevens, om in goed overleg met de betrokken autoriteiten trainingen voor vrouwelijk toptalent te ontwikkelen en te ondersteunen.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 15 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 44).
De motie van het lid Diertens c.s. Verzoekt de regering, zo snel mogelijk, in samenwerking met de lokale organisaties, de kwaliteit van de kinderopvang op de BES-eilanden te versterken en de kinderopvang breed beschikbaar te maken.	Plenair debat Bestaansminimum Caribisch Nederland d.d. 26 september 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 5, item 6)	Afgedaan. De beantwoording van de motie is overgedragen aan het Ministerie van SZW.

Tabel 33 Door de Staten-Generaal aanvaarde moties die nog niet zijn afgerond Koninkrijksrelaties

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van Zaken
De motie van het lid Van der Graaf; Verzoekt de regering, de Tweede Kamer voor de zomer van 2019 te informeren over de voortgang daarvan; Verzoekt de regering voorts, om in geval van uitputting van dit budget in 2019 zich in te spannen om alternatieve financiering voor projecten te zoeken die bijdragen aan het verbeteren van de positie en rechten van kinderen op de eilanden en de Kamer hierover te informeren; Verzoekt de regering tevens, zorg te dragen voor een versterkte coördinatie tussen de betrokken departementen BZK, VWS, SZW en JenV en de openbare lichamen op het terrein van jeugdzorg en kindbescherming in Caribisch Nederland.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	De Tweede Kamer wordt voor oktober 2019 geïnformeerd.
De motie van het lid Drost; Verzoekt de regering, er bij Curaçao op aan te dringen dat er altijd een individuele toetsing plaatsvindt conform de internationaal geldende regelgeving voordat personen die vragen om bescherming worden	Plenair debat Crisissituatie in Venezuela en de gevolgen daarvan voor de Benedenwindse Eilanden, Curaçao, Aruba en Bonaire d.d. 23 april 2019 (Handelingen II 2018/19, nr. 78, item 29)	De Tweede Kamer wordt in september 2019 geïnformeerd.

Omschrijving van de motie	Vindplaats	Stand van Zaken
teruggestuurd naar Venezuela, en dat de vreemdelingenketen conform voor Curaçao geldende internationale standaarden handelt.		
De motie van het lid Diertens c.s.; Verzoekt de regering, de voorlichting van de Raad van State na het uitkomen zo snel mogelijk van een kabinetsreactie te voorzien en aan te bieden aan de Tweede Kamer, zodat geen tijd verloren gaat met het aanbrenge van verbeteringen in de coördinerende rol.	Plenaire debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	De Tweede Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.
De motie van het lid Bosman c.s.; Verzoekt de staatssecretaris, om het op orde brengen van de LVV en de landbouw op Bonaire als prioriteit mee te nemen in het bestuursakkoord en in overleg te treden met de ministeries van Financiën en LNV om de effectiviteit van de (dienst) landbouw in de afgelopen jaren op Bonaire te betrekken bij het voorgenomen interdepartementaal beleidsonderzoek.	Plenaire debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	De Tweede Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.
De motie van de leden Diertens, Bosman, Van Tongeren, Van den Berg, Bisschop, Kuiken, Van Raak, Van der Graaf en Kuzu; Verzoekt de regering, ervoor te zorgen dat de departementen bij planvorming en budgettering met betrekking tot Caribisch Nederland het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betrekken, zodat dit ministerie zijn regierol kan vervullen, er een meer integrale aanpak komt en versnippering kan worden tegengaan.	Plenaire debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	De Tweede Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.
De motie van het lid Kuzu; Roept de staatssecretaris op om te bezien hoe de wederopbouw van Sint Maarten kan worden versneld op een duurzame manier.	Plenaire debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	De Tweede Kamer wordt voor oktober 2019 geïnformeerd.
De motie van de leden Özütok en Diertens; Verzoekt de regering, om in goede onderlinge samenwerking met Caribisch Nederland te zoeken naar op best practices gebaseerde maatregelen om het financiële beheer te verbeteren, daarvoor een plan van aanpak te maken en de Kamer daarover te informeren.	Wetgevingsoverleg Jaarverslag en Slotwet 2018 Koninkrijksrelaties d.d. 20 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 14)	De Tweede Kamer wordt najaar 2019 geïnformeerd.
De motie van het lid Kuiken; Verzoekt de regering, om financiële inspanningen, subsidies, investeringen en tegemoetkomingen gedaan door alle departementen op Bonaire, Saba en Sint-Eustatius aan de Kamer te rapporteren met daarin, naast alle bestede bedragen, ook wat het effect van deze financiële inspanningen, subsidies, investeringen en tegemoetkomingen op het niveau van de vaste kosten van levensonderhoud op Bonaire, Saba en Sint-Eustatius is en noodzakelijke aanpassingen te doen met als doel de vaste lasten te laten dalen.	Plenaire debat BES-eilanden d.d. 2 juli 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 62)	De Tweede Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.
De motie van de leden Van Raak en Bosman; Verzoekt de regering, samen met Sint-Eustatius en de Verenigde Staten voorbereidingen te treffen voor een viering op 16 november 2026 op Fort Oranje, liefst in aanwezigheid van onze beide staatshoofden.	Plenaire debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	De Tweede Kamer wordt in december 2019 geïnformeerd.

Tabel 34 Door bewindslieden gedane toezeggingen die zijn afgerond Koninkrijksrelaties

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van Zaken
De minister zegt de Tweede Kamer toe het punt van de verkiezingen en de waarneming, tijdens de eerstvolgende Koninkrijksconferentie aan de orde stellen en de Kamer over de uitkomsten daarvan informeren.	Algemeen overleg Caribische delen van het Koninkrijk d.d. 15 december 2016 (Kamerstukken II, 2016/17, 34550-IV, nr. 24)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 33845, nr. 31).

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van Zaken
De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties zegt de Eerste Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van Bijsterveld (CDA), toe bij de eerder toegezegde evaluatie van de nieuwe staatkundige structuur, die zal plaatsvinden vijf jaar na inwerkingtreding (T01031), ook de mogelijkheden voor vereenvoudiging van de BES-wetgeving te betrekken (T01224).	Plenair debat Consensus rijkswetsvoorstellen (32017 t/m 32020, 32026, 32041, 32178 en 32179, 32186, 32213) d.d. 6 juli 2010 (Handelingen II, 2009/10, nr. 36, 1594-1611 en 1566-1582)	Afgedaan. De Eerste Kamer is op 22 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken I 2017/18, 31568, nr. F).
De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer te berichten zodra hij meer informatie van de gouverneur op Sint-Maarten heeft ontvangen n.a.v. van zijn gesprekken met de voorzitter van het centraal stembureau en de minister-president (met betrekking tot het garanderen van eerlijke verkiezingen).	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 33845, nr. 31).
De voorgaande Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Klijnsma, heeft een onderzoek toegezegd aan de Eerste Kamer over het sociaal bestaansminimum. De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer te informeren over de stand van zaken en wanneer het onderzoek verwacht wordt.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 29 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 45).
De minister zegt de Tweede Kamer toe schriftelijk terug te komen op het verzoek om in overleg met de eilandsraad te kijken naar voorbeelden waar bevoegdheden kunnen worden overgedragen.	Plenair debat Begrotingsbehandeling Koninkrijksrelaties d.d. 13 oktober 2016 (Handelingen II, 2016/17, nr. 12, item 16)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 26 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 31568, nr. 203).
De staatssecretaris zegt de Eerste Kamer, naar aanleiding van vragen en opmerkingen van diverse leden, toe de Kamer uiterlijk 1 juni 2018 de eerste kwartaalrapportage te sturen over de voorzieningen die bij de Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius zijn en worden getroffen. In de eerste kwartaalrapportage zal in ieder geval aandacht worden besteed aan de (als dan te kwantificeren) criteria en doelstellingen aan de hand waarvan kan worden bepaald of de situatie van grove taakverwaarlozing kan worden beëindigd en het bestuur weer kan worden overgedragen aan het openbaar lichaam. Ook bevat deze brief een (inhoudelijke) kabinetsreactie op de resultaten van het onderzoek naar het sociaal minimum in Caribisch Nederland. De Staatssecretaris van BZK zal een inhoudelijke en niet alleen procesmatige kabinetsreactie bevorderen (T02531).	Plenair debat Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius (34.877) d.d. 6 februari 2018 (Handelingen II, 2017/18, nr. 18, item 5)	Afgedaan. De Eerste Kamer is op 29 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken I, 2017/18, 34775-IV, nr. S).
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe om voor 1 juni 2018 met de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid te spreken over de participatie van Saba bij het proces van het verlenen van werkvergunningen.	Algemeen overleg Bovenwinden d.d. 5 april 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 34773, nr. 13)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 26 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 45).
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe om voor 1 juni 2018 een meer gedetailleerde voortgangsrapportage over Sint Eustatius te sturen.	Kamerbrief werkbezoek Minister van JenV en Staatssecretaris van BZK aan Bovenwindse Eilanden d.d. 11 mei 2018 (Kamerstukken II, 2017/18, 34773, nr. 14)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 31 mei 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 41).
De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer ieder kwartaal - en als daar aanleiding toe is vaker - over de voortgang van het op orde brengen van het bestuur op Sint Eustatius te informeren. De eerste rapportage is in juni voorzien.	Kamerbrief werkbezoek Staatssecretaris BZK aan Sint Eustatius en Sint Maarten d.d. 22 februari 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 32)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 31 mei 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 41).
De staatssecretaris zegt toe dat het streven is om voor de zomer de uitkomsten van het onderzoek naar het ijkpunt bestaanszekerheid en de kabinetsreactie Sint Eustatius naar de Eerste Kamer te sturen.	Kamerbrief Voortgang op Sint Eustatius d.d. 31 mei 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV nr. 41)	Afgedaan. De Eerste Kamer is op 29 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken I 2017/18, 34775-IV, nr. S).
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe zodra het definitieve NRRP rapport beschikbaar is, de Kamer daarover te informeren.	Kamerbrief Stand van zaken wederopbouw Sint Maarten en overeenkomst Wereldbank d.d. 23 maart 2018 (Kamerstukken II, 2017/18, 34773, nr. 10)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 28 augustus 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 34775-IV, nr. 51).

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van Zaken
De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer vóór Prinsjesdag 2018 te informeren over de status van overheids-NV's met betrekking tot het financieel toezicht op de landen.	Wetgevingsoverleg Behandeling van de Verantwoordingsstukkencommissie Koninkrijksrelaties d.d. 21 juni 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 34950-IV, nr. 8)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 14 september 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 55).
De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer eenmalig te informeren over de uitgaven in 2017, die ministeries breed werden gedaan aan de landen in Caribisch Nederland, uiterlijk vóór Prinsjesdag 2018.	Wetgevingsoverleg Behandeling van de Verantwoordingsstukkencommissie Koninkrijksrelaties d.d. 21 juni 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 34950-IV, nr. 8)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 14 september 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 54).
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe, zodra er meer bekend is, te informeren over het verlengen van de algemene maatregel van rijksbestuur voor Sint-Maarten in verband met de gevangnissen.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 8 november 2017 (Handelingen II, 2017/18, nr. 19, item 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 1 juni 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2017/18, 31568, nr. 200).
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe de vraag van het lid Van Helvert over de toepassing van artikel 34 van het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden schriftelijk te beantwoorden.	Algemeen overleg Venezuela d.d. 30 mei 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 29653, nr. 40)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 7 november 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 29653, nr. 42).
De minister zegt de Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Van Dijk (SGP), toe de rol van de kerken in het Caribisch deel van het Koninkrijk bij de bestrijding van armoede, jeugdproblematiek, prostitutie, criminaliteit en dergelijke, waar mogelijk, aan te jagen en de samenwerking tussen kerken en de overheid te bevorderen (T02324).	Plenair debat Evaluaties van de staatkundige vernieuwing en over de koninkrijksrelaties in den brede d.d. 21 juni 2016 (Handelingen II 2016/17, nr. 35, item 3 en 9)	Afgedaan. De Eerste Kamer is op 14 december 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken I, 2018/19, 35000-IV, nr. F).
De staatssecretaris zegt toe over de voortgang op Sint Eustatius de Tweede Kamer in de maand november nader te rapporteren.	Kamerbrief Bezoek Sint Maarten, Sint Eustatius en Bonaire d.d. 4 oktober 2018 (Kamerstukken II, 2018/19, 35000-IV, nr. 11)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 14 november 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 29).
De staatssecretaris zegt toe - voor de jaarwisseling - de eerste voortgangsrapportage van de Wereldbank naar de Tweede Kamer te sturen.	Plenair debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 18 december 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 34773, nr. 17).
De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer te informeren als Nederland Aruba bijstand verleent op het terrein van migratie dan wel asiel.	Algemeen overleg Venezuela d.d. 30 mei 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 29653, nr. 40)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 22 februari 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II, 2018/19, 29653, nr. 47).
De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer te zullen informeren over de rapportages en verantwoording van de Wereldbank (voortgang van de wederopbouw).	Kamerbrief Stand van zaken wederopbouw Sint Maarten en overeenkomst Wereldbank d.d. 23 maart 2018 (Kamerstukken II, 2017/18, 34773, nr. 1)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 18 december 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II, 2018/19, 34773, nr. 17).
De staatssecretaris zegt toe in het vroege najaar 2018, na met betrokkenen de balans te hebben opgemaakt, de Tweede Kamer te informeren, in lijn met de toezegging in het AO van 21 juni 2018 naar aanleiding van de vraag van Kamerlid Van Dam (CDA), over de vorderingen om het bestuur op Bonaire te versterken.	Kamerbrief Verslag bezoek Benedenwindse Eilanden d.d. 16 juli 2018 (Kamerstukken II, 2017/18, 34775-IV, nr. 50)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 16 november 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 31568, nr. 207).
De staatssecretaris zegt toe (te zijner tijd) de Tweede Kamer te informeren over toezichtskader overheidsfinanciën Aruba. (Dit zal worden uitgewerkt in een protocol en een landsverordening, geldig tot 2022.)	Kamerbrief Verslag bezoek Benedenwindse Eilanden d.d. 16 juli 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 34775-IV, nr. 50)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 30 november 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 31).
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe in de volgende voortgangsrapportage een overzicht (in tabelvorm) op te nemen van alle projecten die in voorbereiding uitvoering zijn.	Algemeen overleg Sint Eustatius op 27 september 2018 (Kamerstukken II, 2018/19, 35000-IV, nr. 27)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 14 november 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 29).
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe in de volgende voortgangsrapportage in te gaan op: vraagstuk verkiezingen, landbouw, de bouw, en huiselijk geweld.	Algemeen overleg Sint Eustatius op 27 september 2018 (Kamerstukken II, 2018/19, 35000-IV, nr. 27)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 14 november 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 29).
De staatssecretaris zegt toe - na overleg met de Staatssecretaris van SZW - de Tweede Kamer uiterlijk 15 maart 2019 te informeren over de voortgang inzake de tewerkstellingsvergunningen.	Algemeen overleg Koninkrijksrelaties d.d. 13 februari 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 48)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 29 april 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 55).
De staatssecretaris zegt toe, in de brief, die naar aanleiding van het bezoek aan Bonaire, Sint Maarten en Sint Eustatius de Eerste en Tweede	Kamerbrief Aanbieding Bestuursakkoord Bonaire 2018 – 2022 d.d. 16 november 2018 (Kamerstukken II, 31568, nr. 207)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 december 2018 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 35).

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van Zaken
Kamer zullen ontvangen, nader wordt ingegaan op de totstandkoming van het Bestuursakkoord Bonaire.		
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe (uiterlijk medio maart 2019) te informeren over de versnelling van de kleinschalige wederopbouwprojecten.	Algemeen overleg Koninkrijksrelaties d.d. 13 februari 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 48)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 29 april 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 56).
De staatssecretaris zal de Tweede Kamer (uiterlijk medio maart) informeren over de registratie van levenloos geboren kinderen in Caribisch Nederland, de uitwisseling van informatie binnen het Koninkrijk over door het medisch tuchtcollege berispte artsen in Nederland (in overleg met VWS), het landbouwbeleid van Bonaire en de besteding van de IOC-gelden.	Algemeen overleg Koninkrijksrelaties d.d. 13 februari 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 48)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 29 april 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 56).
De staatssecretaris zegt toe de Eerste en Tweede Kamer te informeren over voortzetting, beperking of beëindiging van het financieel toezicht op Curaçao en Sint Maarten.	Kamerbrief Aanbieding advies evaluatiecommissie Rijkswet financieel toezicht 2018 d.d. 16 januari 2018 (Kamerstukken II 2018/19, 34269 , nr. 3)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 25 februari 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 34269 , nr. 4).
De staatssecretaris zegt toe de (Eerste en) Tweede Kamer te informeren over het gesprek met de Minister van Justitie van Sint Maarten (en de Minister voor Rechtsbescherming) over het nakomen van afspraken ter verbetering van de detentiesituatie.	Kamerbrief Aanbieding 32e Voortgangsrapportage Sint Maarten d.d. 9 april 2019 (Kamerstukken II, 2018/19, 31568 , nr. 212)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 23 april 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken 2018/19, 35000-IV, nr. 53).
De staatssecretaris zal de Tweede Kamer schriftelijk informeren over de vraag van het lid Diertens over het gebruik kunnen maken van de aisielprocedures en het daarbij behorende tijdpad.	Plenair debat Crisissituatie in Venezuela en de gevolgen daarvan voor de Benedenwindse Eilanden, Curaçao, Aruba en Bonaire d.d. 23 april 2019 (Handelingen II 2018/19, nr. 78, item 29)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 mei 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 29653 , nr. 56).
De staatssecretaris zegt toe de Tweede Kamer te informeren over de procedure over hoe mensensmokkel in de keten wordt opgepakt door de kustwacht. Ook zal hij daarbij ingaan op de verantwoordelijkheden.	Plenair debat Crisissituatie in Venezuela en de gevolgen daarvan voor de Benedenwindse Eilanden, Curaçao, Aruba en Bonaire d.d. 23 april 2019 (Handelingen II 2018/19, nr. 78, item 29)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 mei 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II, 2018/19, 29653 , nr. 56).
De staatssecretaris zegt toe een brief over de twee rapporten die de Tweede Kamer heeft gekregen van de mensenrechtenorganisaties.	Plenair debat Crisissituatie in Venezuela en de gevolgen daarvan voor de Benedenwindse Eilanden, Curaçao, Aruba en Bonaire d.d. 23 april 2019 (Handelingen II 2018/19, nr. 78, item 29)	Afgedaan. De Tweede Kamer is op 21 mei 2019 per brief geïnformeerd (Kamerstukken II 2018/19, 29653 , nr. 56).

Tabel 35 Door bewindslieden gedane toezeggingen die nog niet zijn afgerond Koninkrijksrelaties

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van Zaken
De staatssecretaris gaat de mogelijkheden voor verruimd vliegverkeer bespreken met bewindspersoon lenW. De Tweede Kamer wordt hierover geïnformeerd in het verslag van het werkbezoek met lenW van januari 2019.	Algemeen overleg Sint Eustatius op 27 september 2018 (Kamerstukken II, 2018/19, 35000-IV, nr. 27)	De Tweede Kamer wordt voor het eind van 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Eerste Kamer, naar aanleiding van vragen en opmerkingen van diverse leden toe, de Kamer ieder kwartaal te informeren over de voorzieningen die bij de Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius zijn en worden getroffen. De eerste kwartaalrapportage zal uiterlijk 1 juni 2018 met de Kamer worden gedeeld (in het kader van toezegging T02531). Daarbij gaat het onder andere over de voortgang in de criteria en indicatoren die zijn ontwikkeld om de afbouw van het bijzondere regime mogelijk te maken. De resultaten op bestuurlijk vlak, de infrastructuur en op sociaal-economisch terrein, waaronder de bestrijding van armoede. En om de stappen die de regeringscommissaris, de staatssecretaris en het bewindspersonenoverleg Caribisch Nederland zetten of mogelijk maken (T02532).	Plenair debat Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius (34.877) d.d. 6 februari 2018 (Handelingen II, 2017/18, nr. 18, item 5)	De Eerste Kamer wordt in december 2019 geïnformeerd.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van Zaken
De staatssecretaris zegt de Eerste Kamer, naar aanleiding van een vraag van het lid Ten Horn (SP), toe om een Koninklijk Besluit dat ziet op het vervallen van de Rijkswet financieel toezicht ook voor te hangen bij de Eerste Kamer (T01220).	Plenaire debat Consensus rijkswetsvoorstellen (32017 t/m 32020, 32026, 32041, 32178 en 32179, 32186, 32213) d.d. 6 juli 2010 (Handelingen II, 2009/10, nr. 36, 1594-1611 en 1566-1582)	De Eerste Kamer wordt uiterlijk oktober 2021 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe informeren over de uitwerking van een voorstel UNICEF Nederland om in samenwerking met het regiokantoor van UNICEF in Barbados een Situational Analysis uit te voeren in Caribisch Nederland.	Kamerbrief Evaluatie amendementsgelden kinderrechten Caribisch Nederland d.d. 16 mei 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 31839, nr. 617)	De Tweede Kamer wordt voor oktober 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de toe om in september 2019 de Tweede Kamer te informeren over de voortgang op de criteria die doorslaggevend zijn voor het kunnen terugkeren naar een genormaliseerde situatie voor Sint Eustatius. Op basis van deze voortgang kan worden beoordeeld of er een situatie is ontstaan waarbij een toekomstig bestuur van het openbaar lichaam haar taken zelf duurzaam kan vervullen.	Kamerbrief Voortgangsrapportage Sint Eustatius (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 57)	De Tweede Kamer wordt voor oktober 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe nader te informeren over de uitkomsten van bestaande regelgeving inzake gunnen van een opdracht aan een ambtenaar in voldoende mate is toegespitst op de kleinschaligheid van de eilanden.	Kamerbrief Gunnen opdracht Stata Emergency Operations Centre d.d. 20 december 2018 (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 34)	De Tweede Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt toe - na ontvangen voorlichting van de Raad van State - de Tweede Kamer te informeren over standpunt van het kabinet inzake bereidheid de eilanden een stem te geven bij de benoeming van de Rijksvertegenwoordiger.	Kamerbrief Antwoorden op vragen gesteld tijdens de behandeling van de begroting Koninkrijksrelaties en het BES-fonds d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	De Tweede Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt toe dat zodra het rapport van de aangevraagde IBO betreffende de coördinerende rol van BZK is ontvangen, de Tweede Kamer hierover zal worden geïnformeerd.	Plenaire debat Begroting Koninkrijksrelaties d.d. 10 oktober 2018 (Handelingen II 2018/19, nr. 11, item 7)	De Tweede Kamer wordt voor oktober 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Eerste Kamer, naar aanleiding van vragen en opmerkingen van diverse leden toe, de Raad van State op korte termijn om voorlichting te vragen over de wijze waarop de Nederlandse regering met Caribisch Nederland omgaat (inclusief de rol van de gezaghebber, het Cft en de Rijksvertegenwoordiger in relatie tot de bewindspersoon) en over de coördinerende rol van de Staatssecretaris van BZK ten aanzien van Caribisch Nederland. De voorlichtingsaanvraag zal met de Kamer worden gedeeld (T02533).	Plenaire debat Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius (34.877) d.d. 6 februari 2018 (Handelingen II, 2017/18, nr. 18, item 5)	De Eerste Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe, zo mogelijk voor de behandeling van het begrotingshoofdstuk IV Koninkrijksrelaties, nader te informeren over de geleverde inzet en de resultaten van de ondermijningsaanpak van het Team Bestrijding Ondermijning (TBO) sinds 2016.	Kamerbrief Toezegging Indicatoren Wetgevingsoverleg 21 juni 2018 d.d. 17 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 8)	De Tweede Kamer wordt voor oktober 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt toe periodiek per land de Kamer gedetailleerder te zullen informeren over de situatie met betrekking tot het financieel beheer aan de hand van een aantal nader vast te stellen indicatoren.	Wetgevingsoverleg Jaarverslag en Slotwet 2018 Koninkrijksrelaties d.d. 20 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 14)	De Tweede Kamer wordt najaar 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt toe de Kamer periodiek te zullen rapporteren op het terrein van rechtshandhaving waarbij de hoofdlijnen van het Justitieel Vierpartijen Overleg zullen worden betrokken.	Wetgevingsoverleg Jaarverslag en Slotwet 2018 Koninkrijksrelaties d.d. 20 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 14)	De Tweede Kamer wordt in september 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt toe de Kamer periodiek te zullen rapporteren op het terrein van vluchtelingen uit Venezuela, met name indien er nieuwe ontwikkelingen zijn.	Wetgevingsoverleg Jaarverslag en Slotwet 2018 Koninkrijksrelaties d.d. 20 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 14)	De Tweede Kamer wordt voor oktober 2019 geïnformeerd.

Omschrijving van de toezegging	Vindplaats	Stand van Zaken
De staatssecretaris zal voor het eind van het zomerreces schriftelijk terugkoppelen op het zo veel mogelijk lokaal aanschaffen door de Rijksdienst Caribisch Nederland van lokale producten en diensten.	Wetgevingsoverleg Jaarverslag en Slotwet 2018 Koninkrijksrelaties d.d. 20 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 14)	De Tweede Kamer wordt in september 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt toe om een verbeterde positie van bedrijven binnen het Koninkrijk der Nederlanden bij de aanbestedingen voor de wederopbouwprojecten onder de aandacht te brengen van de Wereldbank en vervolgens de Kamer hierover te informeren.	Wetgevingsoverleg Jaarverslag en Slotwet 2018 Koninkrijksrelaties d.d. 20 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 14)	De Tweede Kamer wordt najaar 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt toe medio december 2019 de Tweede Kamer te informeren over de voortgang van de uitvoering van het Bestuursakkoord Bonaire.	Kamerbrief Voortgang Bestuursakkoord Bonaire 2018 – 2022 d.d. 12 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35000-IV, nr. 58)	De Tweede Kamer wordt medio december 2019 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Eerste Kamer, naar aanleiding van vragen en opmerkingen van het lid Kok (PVV), toe de discussie over autonomie in Caribisch Nederland en wat de Commissie van Wijzen daarover in haar rapport heeft geschreven, te willen voeren maar niet voor de zomer van 2018 (T02536).	Plenaire debat Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius (34.877) d.d. 6 februari 2018 (Handelingen II, 2017/18, nr. 18, item 5)	De Eerste Kamer wordt voor 1 januari 2020 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Eerste Kamer, naar aanleiding van vragen en opmerkingen van diverse leden, toe de Kamer te informeren over de wenselijkheid van de suggestie van de Raad van State voor een eventuele geleidelijke overgang naar de reguliere situatie op Sint Eustatius en hoe een dergelijk overgangsregime er uit zou moeten zien (T02534).	Plenaire debat Tijdelijke wet taakverwaarlozing Sint Eustatius (34.877) d.d. 6 februari 2018 (Handelingen II, 2017/18, nr. 18, item 5)	De Eerste Kamer wordt voor 1 maart 2020 geïnformeerd.
Vanaf 2020 hebben de Minister van JenV en de Staatssecretaris van BZK jaarlijks overleg met de ministers van Justitie van de landen over een programmatisch overzicht van de te behalen resultaten van het researchesamenwerkingsteam mede op basis van een analyse van het regionaal criminaliteitsbeeld van de landen. De staatssecretaris is voornemens om samen met JenV jaarlijks de Tweede Kamer te informeren.	Kamerbrief Toezegging Indicatoren Wetgevingsoverleg 21 juni 2018 d.d. 17 juni 2019 (Kamerstukken II 2018/19, 35200-IV, nr. 8)	De Tweede Kamer wordt uiterlijk in december 2020 geïnformeerd.
De staatssecretaris zegt de Tweede Kamer toe in een later stadium terug te komen op de eventuele heroverwegingen over de vormgeving van de verhouding tussen Europees en Caribisch Nederland voor Bonaire en Saba .	Kamerbrief Kabinetsreactie op het rapport Commissie van Wijzen d.d. 5 februari 2018 (Kamerstukken II 2017/18, 31568 , nr. 196)	De Tweede Kamer wordt voor 1 oktober 2019 geïnformeerd.

Bijlage 4: Overzicht subsidies

Tabel 36 Subsidies (bedragen x € 1.000)											
Begrotingsartikel	Naam subsidie(regeling)	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	Laatste evaluatie	Volgende evaluatie	Einddatum subsidie (regeling)
Bevorderen sociaal-economische structuur											
4.2	Subsidie Caribisch Nederland	459	330	0	0	0	0	0	– ¹	2023	incidenteel
Totaal subsidie (-regelingen)		459	330	0	0	0	0	0			

1 Evaluatie heeft nog niet plaatsgevonden.

Bijlage 5: Overzicht evaluatie- en overig onderzoek

Tabel 37 Artikel 1. Versterking rechshandhaving en veiligheid			
	Titel, onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Beleidsdoorlichting versterking rechtsstaat	2021	2022
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
	Niet van toepassing		
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
3. Overig onderzoek			
	Niet van toepassing		

Tabel 38 Artikel 4. Bevorderen sociaaleconomische structuur			
	Titel, onderwerp	Start	Afronding
4.1 Aruba, Curaçao en Sint Maarten			
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Beleidsdoorlichting Bevorderen sociaaleconomische structuur	2022	2023
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
	Niet van toepassing		
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
3. Overig onderzoek			
	Niet van toepassing		
4.2 Caribisch Nederland			
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Beleidsdoorlichting Bevorderen sociaaleconomische structuur	2022	2023
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
	Niet van toepassing		
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
3. Overig onderzoek			
	Niet van toepassing		

Tabel 39 Artikel 5. Schuldsanering/lopende inschrijving/leningen

	Titel, onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Beleidsdoorlichting Schuldsanering, lopende inschrijving en leningen	2022	2023
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
	Niet van toepassing		
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
3. Overig onderzoek			
	Rijkswet financieel toezicht	2020	2021

Tabel 40 Artikel 8. Wederopbouw Bovenwindse Eilanden

	Titel, onderwerp	Start	Afronding
1. Ex post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
1a. Beleidsdoorlichtingen			
	Beleidsdoorlichting Wederopbouw	2020	2021
1b. Ander ex-post onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Evaluatie noodhulp en wederopbouw Sint Maarten	2020	2020
	Evaluatie noodhulp en wederopbouw Saba en Sint Eustatius	2020	2020
2. Ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid van beleid			
2a. MKBA's			
	Niet van toepassing		
2b. Ander ex-ante onderzoek naar doeltreffendheid en doelmatigheid			
	Niet van toepassing		
3. Overig onderzoek			
	Niet van toepassing		

Bijlage 6: Overzicht rijksuitgaven Caribisch Nederland

Tabel 41 Overzicht rijksuitgaven Caribisch Nederland (x € 1.000)									
Ministerie	Artikelonderdeel	Instrument	2018 realisatie	2019 begroting	2020	2021	2022	2023	2024
IV Koninkrijksrelaties			35.006	6.232	8.427	8.233	8.117	8.117	7.500
	Artikel 1 Versterken rechtsstaat	Het deel dat ten goede komt aan Caribisch Nederland is niet te bepalen.							
	Artikel 4 Bevorderen sociaaleconomische structuur	Subsidies	459	0	0	0	0	0	0
		Opdrachten	558	3.630	4.897	4.897	4.897	4.897	5.113
		Inkomensoverdrachten	26.086	1.382	2.310	2.116	2.116	2.116	1.283
		Bijdragen aan medeoverheden	7.557	1.220	1.220	1.220	1.104	1.104	1.104
		Bijdragen aan agentschappen	336	0	0	0	0	0	0
		Bijdragen aan andere begrotingshoofdstukken	10	0	0	0	0	0	0
VI Justitie en Veiligheid			39.072	55.462	54.733	54.416	54.547	54.531	54.664
	Artikel 31 Politie	Bijdragen aan ZBO's/RWT's	23.085	23.663	23.660	23.668	23.666	23.667	23.800
	Artikel 32 Rechtspleging en rechtsbijstand	Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	1.915	0	0	0	0	0
	Artikel 33 Veiligheid en criminaliteitsbestrijding	Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	6.523	4.740	4.721	4.722	4.723	4.723	4.723
	Artikel 34 Straffen en beschermen	Bijdragen aan agentschappen	8.501	13.206	12.977	12.640	12.637	12.622	12.622
		Subsidies	0	0	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
		Bijdragen aan medeoverheden	963	11.938	11.975	11.986	12.121	12.119	12.119
VII Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties			2.248	2.015	2.011	1.918	1.918	1.918	1.918
	Artikel 6 Overheidsdienstverlening en informatiesamenleving	Bijdragen aan agentschappen	2.173	1.940	1.936	1.918	1.918	1.918	1.918
		Bijdragen aan medeoverheden	75	75	75	0	0	0	0
VIII Onderwijs, Cultuur en Wetenschap			46.003	60.469	63.074	64.826	66.511	59.737	58.425
	Artikel 1 Primair Onderwijs	Bekostiging	17.113	14.330	17.981	17.597	17.594	17.592	17.592
		Subsidies	398	0	0	0	0	0	0
		Bijdragen aan medeoverheden	0	0	16.114	18.442	20.230	13.456	12.046
	Artikel 3 Voortgezet onderwijs	Bekostiging	14.962	15.192	15.921	15.837	15.837	15.809	15.907
	Artikel 4 Beroepsonderwijs en volwasseneneducatie	Bekostiging	5.491	7.408	7.220	7.190	7.090	7.120	7.120
		Subsidies	359	0	0	0	0	0	0
		Opdrachten	3.432	0	0	0	0	0	0
		Bijdragen aan medeoverheden	960	16.729	0	0	0	0	0
	Artikel 11 Studiefinanciering	Inkomensoverdracht	3.210	3.860	3.210	3.210	3.210	3.210	3.210
	Artikel 14 Cultuur	Bijdragen aan (inter)nationale organisaties	0	450	50	50	50	50	50
	Artikel 16 Onderzoek en Wetenschapsbeleid	Bekostiging	0	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500	2.500
	Artikel 25 Emancipatie	Subsidies	78	0	78	0	0	0	0
IX Financiën en Nationale Schuld			16.191	15.705	15.805	15.815	15.808	15.825	15.825
	Artikel 1 Belastingen	Apparaatsuitgaven	13.312	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000	13.000
	Artikel 2 Financiële markten	Bijdragen aan ZBO's en RWT's	1.879	1.705	1.805	1.815	1.808	1.825	1.825
		Garanties	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
X Defensie									
	Artikel 2 Koninklijke Marine	Het deel dat ten goede komt aan Caribisch Nederland is niet te bepalen.							
	Artikel 3 Koninklijke Landmacht	Het deel dat ten goede komt aan Caribisch Nederland is niet te bepalen.							

Ministerie	Artikelonderdeel	Instrument	2018 realisatie	2019 begroting	2020	2021	2022	2023	2024
	Artikel 5 Koninklijke Marechaussee	Het deel dat ten goede komt aan Caribisch Nederland is niet te bepalen.							
	Artikel 8 Defensie Ondersteuningscommando	Het deel dat ten goede komt aan Caribisch Nederland is niet te bepalen.							
XII Infrastructuur en Waterstaat			34.100	40.526	39.324	10.882	10.884	9.801	9.801
	Artikel 13 Bodem en Ondergrond	Opdrachten	82	95	95	95	95	95	95
		Bijdragen aan medeoverheden	0	0	0	0	0	0	0
		Subsidies	4.991	4.823	2.211	2.211	2.211	2.497	2.497
	Artikel 14 Wegen en Verkeersveiligheid	Opdrachten	0	644	0	0	0	0	0
		Bijdragen aan medeoverheden	3.553	0	0	0	0	0	0
	Artikel 17 Luchtvaart	Opdrachten	1.377	7.790	6.265	417	418	424	424
		Bijdragen agentschappen	4.082	1.210	1.000	0	0	0	0
		Bijdragen aan medeoverheden	779	0	3.500	0	0	0	0
	Artikel 18 Scheepvaart en havens	Opdrachten	9.774	12.400	12.500	100	100	100	100
		Subsidies	144	0	0	0	0	0	0
		Bijdragen aan medeoverheden	2.158	0	0	0	0	0	0
	Artikel 21 Duurzaamheid	Bijdragen aan medeoverheden	0	3.559	1.374	1.374	1.375	0	0
		Opdrachten	4.471	0	0	0	0	0	0
	Artikel 22 Omgevingsveiligheid en Milieurisico's	Opdrachten	292	200	504	0	0	0	0
		Subsidies	139	0	80	0	0	0	0
		Bijdragen aan medeoverheden	100	0	5.000	0	0	0	0
	Artikel 23 Meteorologie, Seismologie en Aardobservatie	Bijdragen agentschappen	955	855	745	635	635	635	635
	Artikel 24 Handhaving en toezicht	Bijdragen agentschappen	788	950	950	950	950	950	950
	Artikel 26 Bijdrage Investeringsfondsen	Bijdrage aan het Infrastructuurfonds	390	7.900	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
	Artikel 97 Algemeen departement	Opdrachten	25	100	100	100	100	100	100
XIII Economische Zaken en Klimaat			6.658	5.539	6.751	6.651	5.951	5.951	5.951
	Artikel 1 Goed functionerende economie en markten	Opdrachten	0	0	0	0	0	0	0
		Subsidies	90	0	0	0	0	0	0
		Bijdragen aan ZBO's/RWT's	651	651	651	651	651	651	651
	Artikel 2 Bedrijvenbeleid: innovatie en ondernemerschap voor duurzame welvaartsgroei	Opdrachten	2.725	1.189	1.056	1.056	1.056	1.056	1.056
		Subsidies	150	100	100	100	100	100	100
	Artikel 4 Een doelmatige energievoorziening en beperking van de klimaatverandering	Subsidies	3.042	3.599	4.944	4.844	4.144	4.144	4.144
XIV Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit			491	619	423	464	464	464	464
	Artikel 12 Natuur en biodiversiteit	Opdrachten	491	419	423	464	464	464	464
		Bijdragen aan medeoverheden	0	200	0	0	0	0	0
XV Sociale Zaken en Werkgelegenheid			32.795	43.167	55.101	49.937	49.691	51.700	52.618
	Artikel 2 Bijstand, Participatiewet en Toeslagenwet	Inkomensoverdrachten	2.736	5.745	7.016	7.130	7.175	7.221	7.244
	Artikel 3 Arbeidsongeschiktheid	Inkomensoverdrachten	813	799	878	885	892	900	908
	Artikel 5 Werkloosheid	Inkomensoverdrachten	20	100	105	106	106	106	104
	Artikel 6 Ziekte en Zwangerschap	Inkomensoverdrachten	3.188	3.214	3.442	3.472	3.502	3.533	3.566

Ministerie	Artikelonderdeel	Instrument	2018 realisatie	2019 begroting	2020	2021	2022	2023	2024
	Artikel 7 Kinderopvang	Subsidies	0	200	200	200	200	200	200
		Opdrachten	0	2.828	9.627	5.627	5.627	5.627	5.627
	Artikel 8 Oudedagsvoorziening	Inkomensoverdrachten	19.003	20.962	22.853	23.718	24.584	25.451	26.283
	Artikel 9 Nabestaanden	Inkomensoverdrachten	1.020	1.197	1.227	1.239	1.250	1.262	1.275
	Artikel 10 Tegemoetkoming ouders	Inkomensoverdrachten	1.857	2.871	3.762	3.756	3.751	3.746	3.740
	Artikel 98 Algemeen	Inkomensoverdrachten	4.158	5.251	5.991	3.804	2.604	3.654	3.671
XVI Volksgezondheid, Welzijn en Sport			141.663	133.975	141.998	144.431	148.373	152.158	156.182
	Artikel 1 Volksgezondheid	Bijdragen aan medeoverheden	868	900	900	900	900	900	900
		Bijdragen aan agentschappen	611	300	300	300	300	300	300
	Artikel 4 Zorgbreed beleid	Bekostiging	131.365	124.095	132.117	134.552	138.492	142.279	146.303
	Artikel 10 Apparaatsuitgaven	Personeel/materieel	8.819	8.680	8.681	8.679	8.681	8.679	8.679
Totaal			354.227	363.709	387.647	357.573	362.264	360.202	363.348

Bijlage 7: Overzicht belasting- en premieontvangsten Caribisch Nederland

De Miljoenennota 2020 bevat een gedetailleerd overzicht van de raming van de belasting- en premieontvangsten op kasbasis voor 2020. Dat overzicht bevat ook het totaal van de belasting- en premieontvangsten uit Caribisch Nederland. In onderstaande tabel wordt het totale bedrag van de voor 2020 geraamde belasting- en premieontvangsten op kasbasis uit Caribisch Nederland op gedetailleerdere wijze gepresenteerd door de geraamde kasontvangsten voor 2020 uit te splitsen over alle in Caribisch Nederland geheven rijksbelastingen en premies.

Tabel 42 Raming belasting- en premieontvangsten Caribisch Nederland 2020 in miljoenen euro's (op basis van Miljoenennota 2020)

	Raming 2020
Indirecte belastingen	58,1
Algemene bestedingsbelasting	43,8
Accijnzen	8,6
Overdrachtsbelasting	5,7
Directe belastingen	97,8
Loonbelasting en premies volks- en werknemersverzekeringen	89,1
Inkomstenbelasting	- 0,6
Vastgoedbelasting	6,9
Opbrengstbelasting	1,5
Kansspelbelasting	1,1
Ontvangsten oude belastingstelsel	- 0,2
Overig	1,6
Totaal	157,4

Bijlage 8: Overzicht eilandelijke inkomsten

Net als bij de begroting van het gemeentefonds, verstrekt het kabinet jaarlijks een overzicht van de ontwikkeling van de begrote opbrengsten uit lokale heffingen als bijlage bij de begroting van het BES-fonds. De in dit overzicht gebruikte gegevens zijn afkomstig van de door de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties goedgekeurde begrotingen van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

De lokale heffingen worden vastgesteld door de openbare lichamen. De afweging en de verantwoording over de hoogte van de tarieven vindt plaats in de eilandraden. De doorberekening van de rechten, de rioolheffing en de reinigingsheffing mag maximaal 100% kostendekkend zijn. Het bedrag van de inkomsten voor de openbare lichamen kan fluctueren, zoals dat ook bij Europees-Nederlandse gemeenten het geval is.

De tabellen bevatten een overzicht van de begrote opbrengsten van de lokale heffingen van de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba. Dit is op basis van de meest recent ingediende en vastgestelde eilandelijke begrotingen en begrotingswijzigingen. In de tabellen is te zien dat de openbare lichamen Bonaire, Sint Eustatius en Saba aanmerkelijk van elkaar verschillen voor wat betreft de samenstelling van de eigen belastingen.

Sint Eustatius heeft voor de jaren 2015 en 2016 enkel een totaalbedrag opgegeven voor de lokale heffingen en heeft deze niet verder onderverdeeld naar type heffing. Vanaf begrotingsjaar 2017 is hier verandering in gebracht en heeft het openbaar lichaam een nieuwe indeling gemaakt van de heffingen op hoofdlijnen. Deze nieuwe indeling is voor begrotingsjaar 2019 verder verfijnd.

Tabel 43 overzicht begrote opbrengsten lokale heffingen Bonaire (bedragen x \$ 1.000)

Bonaire	2015	2016	2017	2018	2019
Motorrijtuigenbelasting	2.700	2.680	3.000	3.000	4.000
Toeristenbelasting	2.100	2.037	2.500	2.500	2.500
Verhuurautobelasting	600	690	650	650	800
Erfpachten en huur	2.590	2.590	2.520	2.520	3.060
Reinigingsrechten	1.167	1.167	1.243	1.243	1.243
Leges en retributies	1.224	1.789	1.660	1.660	1.885
Havenbelasting	2.500	2.500	2.000	2.000	1.500
Grondbelasting	1.400	1.617	1.810	1.810	1.810
Opcenten op de Vastgoedbelasting	1.300	750	750	750	750
Precariorechten	600	610	300	300	300
Cruisevax			500	500	800
Totaal	16.181	16.430	16.933	16.933	18.648

Tabel 44 Overzicht begrote opbrengsten lokale heffingen Sint Eustatius (bedragen x \$ 1.000)

Sint Eustatius	2015	2016	2017	2018	2019
Autoverhuurbelastingen				417	
Motorrijtuigenbelastingen					344
Afvalstoffenheffingbelasting					300
Toeristenbelasting					228
Onroerend goed exploitatie			160	160	196
Luchthaven			461	461	460
Zeehaven			2.846	3.523	2.384
Leges			99	99	99
Vergunningen			195	195	195
Overige opbrengsten			99	101	156
Totaal	300	307	3.860	4.956	4.362

Tabel 45 Overzicht begrote opbrengsten lokale heffingen Saba (bedragen x \$ 1.000)

Saba	2015	2016	2017	2018	2019
Motorrijtuigbelasting	130	136	136	136	145
Havengelden	100	104	109	109	109
Erfpacht/Verhuur	95	85	91	91	91
Logeerbelasting	70	72	72	72	72
Kinderopvang	55	50	55	55	62
Luchthaventoeslag en landingsgelden	150	160	160	160	160
Afvalstoffenheffing	110	110	135	135	137
Burgerzaken	33	38	44	44	48
Verklaring omtrent gedrag					4
Bouwleges	18	8	8	8	8
Vervoer Studenten	20	20	20	20	16
Rijbewijzen	9	10	12	12	14
Handel en Industrie	60	57	61	61	71
Horecaverunningen	75	74	76	76	82
Verkoop zaden	15	15	15	15	11
Totaal	940	939	994	994	1.030

Bijlage 9: Overzicht renteloze leningen Caribisch Nederland

Volgens lid 4 van artikel 89 van de wet FinBES stelt de Ministerraad jaarlijks vast welk bedrag ieder van de openbare lichamen verschuldigd is aan aflossing van de renteloze leningen. De tot op heden aan Caribisch Nederland verstrekte renteloze leningen zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Tabel 46 Overzicht reeds aangegane renteloze leningen aan Caribisch Nederland (in \$ mln. ¹)							
Eiland	Lening-verstrekking departement	Onderwerp	Oorspronkelijke omvang lening	Looptijd lening	Af te lossen in 2019	Af te lossen in 2020	Openstaand uit. 2020
Bonaire	OCW	Onderwijs-huisvesting	25	2013-2037	1	1	17
Sint Eustatius	OCW	Onderwijs-huisvesting	4,4	2013-2034	0,2	0,2	2,8
Saba	OCW	Onderwijs-huisvesting	1,6	2013-2020	0,1	0	0
Saba	I&M	Infrastructuur Saba	2,5	2015-2026	0,3	0,3	1,1
Totaal Caribisch Nederland			33,5		1,6	1,5	20,9

¹ Het risico van de wisselkoers euro-dollar ligt bij het departement.

Infrastructuur Saba

In 2015 is door het Ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) een renteloze lening verstrekt aan Saba voor urgente infrastructurele werkzaamheden.

Onderwijshuisvesting

Met elk van de eilanden zijn door het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) afspraken gemaakt om er voor te zorgen dat alle scholen kunnen beschikken over fatsoenlijke onderwijshuisvesting. Dat is een randvoorwaarde voor het realiseren van de basis onderwijskwaliteit. In 2013 zijn naast de bijdrage van OCW ook renteloze leningen door het Ministerie van OCW aan elk van de drie eilanden verstrekt opdat de openbare lichamen de grote achterstanden in de huisvesting van het onderwijs op de BES-eilanden op korte termijn weg kunnen werken.